

ปัญหา

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาและสำรวจความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมของนักเรียน ครู และผู้ประกอบการ ตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมของบุคคลที่มีความแตกต่างกันหรือไม่ตามตัวแปรอิสระต่าง ๆ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

จริยธรรมเป็นกลไกที่สำคัญอันหนึ่งของสังคม ที่ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นตัวกำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติ (อำนาจ ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรณะภุติ 2522 : 29) ดังนั้นจึงพบว่าในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับต่าง ๆ ของไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต่างก็ยึดถือเอาจริยศึกษาเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของแนวนโยบายทางการจัดการศึกษาของรัฐเสมอมา (กรมวิชาการ 2523 : 1) แลกระนั้นก็ตามปัญหาการ ประพฤตินิสิตศีลธรรมและกฎหมายของบุคคลในสังคมก็ยังคงทวีขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว อาจมีสาเหตุมาจากความบีบคั้นทางสังคมและเศรษฐกิจ หรือสาเหตุอื่น ๆ อีกนานัปการ แต่อย่างไรก็ตามสภาพที่เกิดขึ้นดังกล่าว ก่อสะท้อนให้เห็นถึงว่าส่วนหนึ่งก็เกิดจากความขอยหย่อนในการยอมรับนำเอาจริยธรรมมาเป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สถาบันต่าง ๆ ในสังคม นักจิตวิทยา และนักการศึกษาไทย ตื่นตัวดำเนินการศึกษาค้นคว้าทางด้านจริยธรรมกันมากขึ้น เพื่อที่จะค้นหาแนวทางในการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมในสังคมไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจะเห็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อาทิเช่น การสัมมนา การประชุมทางวิชาการ และโครงการวิจัยต่าง ๆ ตัวอย่างโครงการที่สำคัญ คือ โครงการวิจัยการศึกษาจริยธรรมไทย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่ง เป็นโครงการสองปี (2523 - 2524) โดยมีแผนงาน 4 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ เริ่มจากการจัดประชุมทางวิชาการ เพื่อประมวลความรู้ความเกิดของผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ เพื่อหา

แนวคิดในการพัฒนาจริยธรรมตามแนวปรัชญาและวัฒนธรรม และเพื่อหาจริยธรรมหลักที่สำคัญ ๆ และจำเป็นต่อการปลูกฝังในสังคมไทย แผนงานชั้นสองคือ การสร้างเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางจริยธรรม แผนงานชั้นที่สาม คือ สร้างเกณฑ์ปกติ (norm) ของระดับพัฒนาการทางจริยธรรม แผนชั้นสุดท้ายคือ การศึกษาหารูปแบบที่เหมาะสมของการเสริมสร้างพัฒนาการทางจริยธรรม (กรมวิชาการ 2523 : 4-5)

ความพยายามที่จะศึกษาจริยธรรมของสังคมไทย มิได้จำกัดเพียงโครงการของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก็ได้จัดทำโครงการวิจัยและสัมมนาเรื่องจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน โดยเริ่มดำเนินงานตั้งแต่ พ.ศ. 2524 และจะเสร็จสมบูรณ์ใน พ.ศ. 2526 ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ คือ

1. แสวงหาสภาพที่เป็นอยู่เกี่ยวกับพฤติกรรม (Actual Behavior) ทางจริยธรรมของคนไทย
2. เพื่อแสวงหาดัชนีที่เป็นอุดมคติ (Ideal) ทางจริยธรรมสำหรับคนไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของดัชนีที่เป็นอุดมคติทางจริยธรรมกับพฤติกรรมจริยธรรมของคนไทย
4. เพื่อหาปทัสฐาน (Norm) ทางจริยธรรมสำหรับคนไทย และแสวงหาแนวทางที่จะนำไปสู่การปรับพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทยให้ไปตามปทัสฐาน

ในทรรศนะของผู้วิจัยนั้น เห็นว่า การจะวางแนวทางหรือปรับพฤติกรรมทางจริยธรรมให้โดยดุษณีนั้น ควรเริ่มจากการหาว่าตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันนี้ บุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ในลักษณะอย่างไรก่อน เพราะความรู้ความเข้าใจหรือความเชื่อของบุคคลย่อมมีความสัมพันธ์กับการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคล ดังคำกล่าวของ บูลด์ (Bull 1969: 5) ที่ว่า ไม่มีใครสามารถทำตามกฎเกณฑ์ของศีลธรรม โดยปราศจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้นมาก่อน หรือ ตามทฤษฎีการเวียนรู้ทางสังคมเองก็เชื่อว่า ความรู้ความเข้าใจ

(Cognition) เป็นกระบวนการทางปัญญา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการได้มา
 (acquisition) การคงไว้ (retention) และการแสดงออก
 (expression) ซึ่งพฤติกรรมของบุคคล (Bandura 1977 : 170)

อวยเหตุยุดดังกล่าวนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความรู้ความเข้าใจ
 ทางจริยธรรมของบุคคล เกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมต่าง ๆ เพื่อศึกษาว่าในพฤติกรรม
 สังคมต่าง ๆ เหล่านี้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ถูก ควร หรือไม่ดี ผิด
 ไม่ควร มากน้อยเพียงไร โดยจำกัดขอบเขตของการศึกษาเฉพาะในกลุ่มตัวอย่าง
 ที่มีสถานภาพเป็นนักเรียน ครู และผู้ปกครอง การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในบุคคลทั้งสาม
 กลุ่มดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัยได้เห็นว่าบุคคลทั้งสามสถานภาพดังกล่าวมีความ
 สำคัญและมีความเกี่ยวข้องกันค่อนข้าง กล่าวคือ นักเรียน ถูกบุคคลที่จะเป็นกำลัง
 สำคัญของชาติในอนาคต มีบทบาทในการรับการอบรมสั่งสอนเพื่อสืบทอดความรู้และ
 ความเชื่อต่าง ๆ ที่จำเป็นและสำคัญในสังคม ส่วนครูและผู้ปกครอง ก็คือผู้ที่มีบทบาท
 โดยตรงในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ฉะนั้นในการศึกษาความรู้ความเข้าใจทาง
 จริยธรรมของบุคคลทั้งสามกลุ่มดังกล่าว จึงน่าจะเป็นข้อมูลสำคัญและมีประโยชน์ต่อ
 การวางแผนทางหรือแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมในอนาคต

ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม (Morality) โดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์
 (Ethics) ในเรื่องของปรัชญา เป็นเรื่องของการค้นหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่า
 ของความประพฤติในสังคมซึ่งถือว่าถูกต้อง ดีงาม และสิ่งที่ถือว่าผิด ชั่ว ไม่ควร
 ปฏิบัติ (พระยาอนุมานราชชน 2516 : 409)

บราวน์ (Brown 1965 : 411) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม
 ไว้ว่า จริยธรรมคือระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะการกระทำที่ถูกออกจากการ
 กระทำที่ผิด คล้ายกับไวชากรณเป็นระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะประโยคที่สร้างขึ้น
 มาดีออกจากประโยคที่สร้างขึ้นไม่ดี

โคลเบิร์ก (Kohlbarh quoted in Bull 1969 : 5) กล่าวว่า จริยธรรม
 เป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม
 ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้น จนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง

โฮแกน (Hogan 1973 : 217) กล่าวว่า พื้นฐานของจริยธรรมใด ๆ ก็คือ ระบบของกฎเกณฑ์ในการประพฤติ ที่ระบุนำของสิทธิและข้อผูกพันต่อกันและกัน หรือชี้แนะพฤติกรรมระหว่างบุคคล และห้ามการกระทำที่มีเจตนาชั่วร้าย

สำหรับความหมายของจริยธรรม ตามทรรศนะของนักการศึกษาไทย และผู้ทรงคุณวุฒิหลาย ๆ ท่าน ก็มีขอบเขตแตกต่างกันไป ดังที่ กร่าง ไพรวรรณ (อ้างถึงใน กรมวิชาการ 2523 : 142) ได้รวบรวมไว้ อาทิเช่น

จริยธรรม คือ การรู้สภาวะธรรมทั้งหลายอย่างชัดเจน
(ระวี ภาวิไล)

จริยธรรม คือ มาตรฐานความประพฤติและความดีงาม
(จำรัส ดวงขนิสาร)

จริยธรรม คือ ลักษณะทางจิตใจ และสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้
บุคคลทำความดี หรือละเว้นความชั่ว
(ดวงเดือน พันธุมนาวิน)

จริยธรรม คือ แนวทางในการประพฤติตน เพื่ออยู่กันอย่าง
ร่มเย็นในสังคม (ศาโรช บัวศรี)

จริยธรรม คือ คุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติตน
(แสง จันทร์งาม)

จริยธรรม คือ ประมวลความประพฤติและความนึกคิดในสิ่งที่ทำงาน
เหมาะสม (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์)

และความหมายของจริยธรรมตามการสรุปของผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประชุม
ทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 22 - 27 มกราคม 2523 (กรมวิชาการ
2523 : 8) ได้สรุปว่า "จริยธรรม คือ การกระทำทั้งกาย วาจา และใจที่ดีงาม
เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม" โดยชี้ให้เห็นว่า จริยธรรมมีทั้งในส่วนที่
เป็นพฤติกรรมแสดงออก และสภาวะของจิต เช่น ความละเอียดรอบคอบ เป็นต้น

จากความหมายต่าง ๆ ดังกล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยสรุปได้ว่า จริยธรรม
ก็คือ ระบบ หรือ กฎเกณฑ์ ภายในตัวบุคคล อันทำให้บุคคลพิจารณาตัดสินได้ว่า
พฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้อง และสมควรปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น

และสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจิตวิทยาได้จำแนกลักษณะทางจริยธรรมออกเป็นลักษณะต่าง ๆ กัน ดังเช่น
บราวน์ (Brown 1965 : 411) เห็นว่าจริยธรรมมี 3 มิติ คือ ความรู้
(knowledge) ความรู้สึก (Feeling) และความประพฤติ (Conduct)

ฮอฟแมน (Hoffman 1979 : 958 - 966) เห็นว่า การซึมซาบของ
จริยธรรม (Moral internalization) ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ
ความคิดทางจริยธรรม (Moral thought) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral
feeling) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

สำหรับแนวคิดในประเทศไทย ในแนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทยอันเป็น
โครงการวิจัยการศึกษาจริยธรรมไทย ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษา (กรมวิชาการ
2523 : 3) ระบุว่า จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการคือ

- (1) ส่วนประกอบทางค่านิยม (Moral reasoning)
- (2) ส่วนประกอบทางค่านิยมและความรู้สึก (Moral Attitude
and Belief)
- (3) ส่วนประกอบทางค่านิยมพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct)

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าได้มีการจำแนกองค์ประกอบของ
จริยธรรมออกมาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ สามารถสรุปได้ว่าจริยธรรมนั้นจำแนก
ออกเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognition) หมายถึง ส่วนที่เป็นความคิด
ความรู้ความเข้าใจหรือความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม อันทำให้บุคคล
สามารถประเมิน หรือแยกแยะได้ว่าพฤติกรรมใดดีหรือไม่ดี ถูกหรือไม่ถูก ควรหรือไม่ควร
ได้ด้วยการคิด มโนทัศน์ที่ไขว่คว้าองค์ประกอบส่วนนี้ ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม
(moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (moral values) ความเชื่อ
ทางจริยธรรม (moral belief) การตัดสินทางจริยธรรม (moral judgement)

การใช้เหตุผลทางจริยธรรม (moral reasoning) และความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม (moral cognition)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affection) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยา ที่ต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมที่มีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ ในทัศนที่ที่เรียกว่า องค์ประกอบความเอนเอียง ทัศนคติทางจริยธรรม (moral attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (moral feeling or moral affection) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (moral reaction)

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดี ถูกควรหรือไม่ ในทัศนที่ที่เรียกว่าองค์ประกอบส่วนนี้ ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (moral conduct) การกระทำทางจริยธรรม (moral act) บุคลิกทางจริยธรรม (moral character) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (moral behavior)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จริยธรรมเกิดขึ้น หรือมีพัฒนาการมาได้อย่างไรนั้น ได้มีนักจิตวิทยาหลาย ๆ กลุ่มได้ให้คำอธิบายไว้ โดยมีแนวคิดแตกต่างกันไป ทฤษฎีสำคัญ ๆ ที่อธิบายถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาถ่วงน้ำหนัก 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) นักจิตวิทยาคนสำคัญคือ ฟรอยด์ (Freud) ฟรอยด์เชื่อว่าจริยธรรม เป็นส่วนเดียวกับ ซุปเปอร์อีโกหรือมโนธรรม (Super ego or conscience) ซึ่งเด็กได้รับจาก พ่อ แม่ หรือผู้ใกล้ชิด ด้วยกระบวนการถอดแบบ (Identification) ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกภาพ ค่านิยม และมาตรฐานของสังคมเข้าไว้ ซุปเปอร์อีโกจะทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เข้ากับกฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานความประพฤติที่ถูกต้อง หรือคิงาม ที่กำหนดโดยสังคม หรืออีกนัยหนึ่ง ซุปเปอร์อีโกเป็นวัฏคุณธรรม (Ethics) ที่ควบคุมพฤติกรรมภายนอกของมนุษย์ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมนั่นเอง กล่าวคือ เมื่อความประพฤตินั้นไม่สอดคล้องกับค่านิยมหรือมาตรฐานที่ตนเองยึดถืออยู่ จิตสำนึกในส่วนที่เป็น

คุณธรรมนี้จะกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งขึ้นในใจ ก่อให้เกิดความวิตกกังวล . ความ
ละอายใจ อันทำให้คนต้องเก็บกด หรือ ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดี ผิด และไม่ควร เพื่อจะได้ลด
ความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาดังกล่าว

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive - Developmental Theory)

ผู้ที่เสนอทฤษฎีนี้ขึ้นมาจนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย คือ โคลเบอร์ก (Kohlberg) ตาม
ทัศนะของโคลเบอร์ก พัฒนาการของจริยธรรมเป็นผลของพัฒนาการทางปัญญา กล่าวคือ
โคลเบอร์ก เชื่อว่าจริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้องเกิดจากการคิดไตร่ตรอง
ตามเหตุผล ซึ่งต้องอาศัยวุฒิภาวะทางปัญญา ด้วยเหตุนี้ โคลเบอร์กจึงยึดเอาทฤษฎีพัฒนาการ
ทางปัญญาของ พีอาเจท์ (Piaget) เป็นหลักในการสร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ตามทฤษฎีของพีอาเจท์ พัฒนาการทางปัญญาของมนุษย์พัฒนาการขึ้นเป็นลำดับขั้น
ตามอายุ เริ่มจากขั้นที่ยังไม่สามารถใช้ภาษาได้ยังมีประสิทธิภาพ แล้วค่อย ๆ พัฒนาไปเป็น
ลำดับจนถึงขั้นสามารถคิดตามหลักเหตุผลนามธรรมได้ (Piaget 1967 : 3-33)
ด้วยเหตุนี้พัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวของโคลเบอร์ก จึงแบ่งออกเป็นขั้น ๆ เช่นกัน
โดย โคลเบอร์ก แบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ระดับ และภายในแต่ละระดับยังแบ่งพัฒนาการ
ออกเป็น 2 ขั้น รวมเป็น 6 ขั้น (Kohlberg 1975 : 671) ดังนี้

1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Preconventional Level)

- ขั้นที่ 1 ใช้การลงโทษเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ
- ขั้นที่ 2 ใช้การตอบสนองความต้องการของตนเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

2. ระดับกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level)

- ขั้นที่ 3 ใช้การเป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือสังคม เป็นเหตุผลในการตัดสินใจ
- ขั้นที่ 4 ใช้ระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุผลในการ
ตัดสินใจ

3. ระดับเลยกฎเกณฑ์สังคม (Postconvention Level)

- ขั้นที่ 5 ใช้สัญญาสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ
- ขั้นที่ 6 ใช้หลักการจริยธรรมสากลเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

โคล เบิร์ก เชื่อว่ากฎเกณฑ์ที่เราใช้ตัดสินความถูกต้องของการกระทำ จะพัฒนาเป็นขั้น ๆ จากขั้นต่ำกว่าไปสู่ขั้นสูงกว่าที่ละ 1 ขั้น ตามลำดับอย่างแน่นอนตายตัว (Invariant) ไม่มีการยอนชั้น และไม่มีการข้ามชั้น

ความทันสมัยของโคล เบิร์ก จริยธรรมแต่ละขั้นเป็นผลของการคิดไตร่ตรอง ซึ่งต้องอาศัยทั้งความสามารถทางปัญญา และการช่างคิดช่างสังเกตของบุคคล กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับฟังความคิดเพิ่มเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในทัศนะใหม่ โดยเฉพาะจากผู้ที่มีระดับพัฒนาการสูงกว่าตน 1 ขั้น แล้วข้อมูลที่ได้อาจมีความขัดแย้งไม่ลงรอยกับข้อมูลในส่วนที่เป็นความเข้าใจของตน ความรู้สึกไม่สมคดียกก็จะเกิดขึ้น ทำให้บุคคลอยู่ในสภาพต้องปรับตัวเอง โดยการสำรวจและจัดระเบียบความเข้าใจของตนเองใหม่ มีการจำแนกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนและละเอียดมากขึ้น และมีการบูรณา (Integration) ประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นความเข้าใจใหม่ที่สามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ผลของกระบวนการนี้ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ขึ้นแทนที่ความเข้าใจเก่า ได้จริยธรรมใหม่ซึ่งอยู่ในขั้นที่สูงกว่าจริยธรรมเก่า (ทัฬห พร วิชาวุธ 2525 : 7 - 8)

การวัดและการประเมินจริยธรรมของบุคคล โคล เบิร์ก ได้ใช้วิธีเสนอเหตุการณ์ที่มีความลำบากใจในการตัดสินความถูกต้อง (Moral Dilemma) 9 เหตุการณ์ อาทิ เช่น ถ้ามหา การที่สามีคนหนึ่งขโมยยาจากร้านขายยาเพื่อมารักษาภรรยาที่ป่วยหนัก เป็นการกระทำที่สมควรหรือไม่ และเพราะอะไร แล้วนำคำตอบเฉพาะในส่วนของแต่ละเหตุการณ์จัดประเภทว่าเป็นคำตอบที่แสดงจริยธรรมในขั้นใดตามเกณฑ์ หากพบว่าคำตอบส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50 ขึ้นไป) ของบุคคลหนึ่งอยู่ในขั้นใดก็จัดจริยธรรมของบุคคลนั้นอยู่ในขั้นนั้น

เกี่ยวกับการแบ่งขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรม หากคิดตามงานเขียนของโคล เบิร์ก เคยเสนอใหม่ถึงขั้นที่ 7 กล่าวคือ เมื่อโคล เบิร์ก ทำการศึกษาอายุเรื่อย ๆ เกี่ยวกับจริยธรรมของบุคคลในวัยต่าง ๆ โคล เบิร์ก ก็พบว่าน่าจะมีจริยธรรมเพิ่มขึ้นมา อีกขั้นหนึ่งเป็นขั้นที่ 7 ซึ่งเป็นจริยธรรมของคนชรา (The Cosmic Perspective) ในขั้นนี้ โคล เบิร์ก เชื่อว่า เมื่อบุคคลก้าวสู่วัยชรา บุคคลจะเริ่มพัฒนาความงอกงามในจิตใจ (Spiritual growth) บุคคลจะเลิกมุ่งหวังสิ่งตอบแทนต่าง ๆ ในการกระทำ เพราะชีวิตเริ่มมาถึงจุดหมายปลายทางแล้ว การกอบโกย การเห็นประโยชน์ส่วนตน การสร้างฐานะก็จะบรรเทาไป บุคคลจะทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ โดยเพียงแต่

คำนึงถึงความสบายใจ ความสงบสุขในวัยปลายชีวิตเท่านั้น แต่เหตุผลทางจริยธรรมในชั้นนี้ของ โกล เบิร์กยังไม่ถึงงานวิจัยสนับสนุน แต่คุณาก็ได้คัดลอกมิได้กล่าวถึงอีก

(Rosen 1980 : 77 - 78)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) เป็นทฤษฎีที่เสนอขึ้นโดยนักจิตวิทยาการเรียนรู้คนหนึ่ง ที่ชื่อว่าแบนดูรา (Bandura) เป็นผู้นำกันสำคัญ ทฤษฎีนี้ได้อาศัยแนวความคิดของทฤษฎีจิตวิทยาเพราะที่หลากหลายอย่างเป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎี ความคิดสำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีจิตวิทยาที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ก็คือการถอดแบบ (Identification)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นผลมาจาก การเรียนรู้ทางสังคมเช่นเดียวกับพฤติกรรมควมอื่น ๆ ของมนุษย์ โดยเชื่อว่านอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้น (elementary reflexs) แล้ว มนุษย์ได้ถูกจัดเตรียมให้ให้พฤติกรรมอื่น ๆ มาโดยกำเนิด หากต้องมาเรียนรู้พฤติกรรมเหล่านั้น (Bandura 1977 : 16) <โดยมีแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีว่า

1) การเรียนรู้ของมนุษย์ นอกจากจะเกิดจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) ของตนเอง เช่น ประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง ประสบผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเอง ส่วนหนึ่งยังเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต (Observational Learning) และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านสารบบนิตกของผู้อื่น ซึ่งการเรียนรู้ประเภทหลังนี้ช่วยให้นักเรียนรู้ว่าจะอะไรคืออะไรได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

2) ผลของการเรียนรู้ อยู่ในรูปของความเชื่อว่าอะไรสัมพันธ์กับอะไรอย่างไร ซึ่งอาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม และความรู้เหล่านี้จะมีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า เมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดเกิดตามเหตุการณ์ใดอย่างไร เมื่อประสบเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็สามารถคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์หนึ่งได้ ทำให้เกิดความตั้งใจ ความวิตกกังวล และความกลัวล่วงหน้า ในทำนองเดียวกันเมื่อเรียนรู้เงื่อนไขความ

สัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมหนึ่งกับผลกรรมหนึ่ง มนุษย์ก็สามารถคาดหวังเกี่ยวกับการเกิดผลกรรมหนึ่งเมื่อทำพฤติกรรมหนึ่งได้ (Bandura 1977 : 38)

3) กระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) มีบทบาทสำคัญในการได้มา (acquisition) การคงไว้ (retention) และการแสดงออก (expression) ซึ่งพฤติกรรมของบุคคล (Bandura 1977 : 170) กล่าวคือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ประสบจะถูกเก็บไว้ในสมอง ในรูปของสัญลักษณ์ (Symbolic form) เช่น มโนภาพ (imaginal) และภาษา (verbal) ซึ่งจะสามารถรื้อฟื้นออกมาในภายหลัง อาทิเช่น บุคคลเรียนรู้ว่าพฤติกรรมเช่นใดที่กระทำไปแล้วได้รับรางวัลหรือผลทางบวก พฤติกรรมลักษณะใดกระทำแล้วได้รับการลงโทษหรือผลทางลบ ซึ่งจากข้อมูลที่มีอยู่เหล่านี้ทำให้มนุษย์สามารถมองเห็นวิธีการที่จะทำให้เกิดผลกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองปรารถนา และมองเห็นวิธีการหลีกเลี่ยงผลกรรมที่เลวร้ายต่าง ๆ ดังนั้นความสามารถทางปัญญา หรือความรู้ความเข้าใจที่มนุษย์มีขึ้นนี้เอง ทำให้มนุษย์สามารถไตร่ตรอง หรือประเมินเรื่องราวต่าง ๆ จนสามารถหาข้อสรุปของเรื่องนั้น ๆ ให้กับตนเองได้

สำหรับการตัดสินใจทางจริยธรรม อันเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำ นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชื่อว่ามนุษย์ตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนคิดว่าเกี่ยวข้องกับ กฎเกณฑ์ที่อาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนี้มีเป็นจำนวนมาก เช่น จะต้องคำนึงถึงลักษณะของผู้กระทำว่าเป็นอย่างไร เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ จะต้องคำนึงถึงผลที่จะตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว หรือจะต้องคำนึงถึงจำนวนบุคคลและประเภทบุคคลต่าง ๆ ที่จะได้รับผลกระทบกระเทือนจากการกระทำ และจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก กฎเกณฑ์การตัดสินใจเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์สามารถเรียนรู้เงื่อนไขต่าง ๆ ของสังคม โดยผ่านกระบวนการเสริมแรง (Reinforcement) กล่าวคือ เป็นผลจากการได้รับรางวัลหรือการลงโทษจากผู้อื่น ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวนี้เองทำให้พฤติกรรมที่ไหลผลทางบวก (Positive Reinforcement) ได้รับการยอมรับและพฤติกรรมที่ไหลผลทางลบ (Negative Reinforcement) ถูกปฏิเสธ (Bandura 1977 : 28)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตามแนวทฤษฎีของการเรียนรู้ทางสังคม ควบคู่กันด้วย ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้เน้นถึงบทบาทสำคัญของกระบวนการทางปัญญา ของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมต่าง ๆ โดยเชื่อว่าความรับรู้ความเข้าใจ หรือ ความเชื่อที่มนุษย์ มีอยู่มีบทบาทสำคัญต่อการแสดงออก (expression) ซึ่งพฤติกรรม (Bandura 1977 : 170) กล่าวคือ หากความเชื่อหรือความคาดหวังเปลี่ยนแปลงไป ก็จะไปสู่ การเปลี่ยนแปลงโอกาสความเป็นไปได้ (Probability) ที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น เพราะการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใด ๆ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่สำคัญ 2 ประการคือ ระดับ ความคาดหวังของบุคคลต่อผลกรรมที่ตามมา และคุณค่าของผลกรรมตามความรู้สึก (subjective value) (Mischel and Mischel 1976 : 89 - 91 in Lickona, ed.) ฉะนั้นหากทราบความรับรู้ความเข้าใจของบุคคลย่อมเป็นไปได้ที่จะ ทำนายพฤติกรรมในอนาคตของบุคคลนั้น การศึกษาตามแนวนี้จึงน่าจะบอกให้ทราบถึงแนว โน้มของพฤติกรรมทางจริยธรรมได้

สำหรับวิธีการประเมินหรือวิธีการวัดความรับรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมในการวิจัย ครั้งนี้ อาศัยแนวคิดตามทฤษฎีทัศนคติของฟิชไบน์ (Fishbein's Attitude Theory) เป็นพื้นฐานในการสร้างมาตรวัด เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า "ความรับรู้ความเข้าใจทาง จริยธรรม" ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มีความสอดคล้องกับ "ทัศนคติ (Attitude)" ตามทฤษฎีของฟิชไบน์ กล่าวคือ ฟิชไบน์ เสนอว่า "ทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ของบุคคลใดบุคคล หนึ่ง ขึ้นอยู่กับผลรวมของการประเมินความเชื่อทั้งหลายที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น" (Fishbein and Ajzen 1975 : 28) ซึ่งจากคำนิยามดังกล่าวสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$A_o = \sum_{i=1}^n b_i e_i$$

เมื่อ	A_o	หมายถึง	ทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
	b_i	หมายถึง	การประเมินโอกาสที่บุคคลคาดว่าความเชื่อเกี่ยวกับ สิ่งนั้น ลำดับที่ i จะเกิดขึ้นหรือเป็นจริง
	e_i	หมายถึง	การประเมินคุณค่าของลักษณะที่อยู่ภายใต้ความเชื่อ นั้น ซึ่งอาจเป็นคุณค่าทางบวกหรือคุณค่าทางลบ
	n	หมายถึง	จำนวนความเชื่อ

ตัวอย่างเช่น นาย ก. มีความเชื่อว่า การตื่นเช้าจะทำให้สุขภาพแข็งแรง หากต้องการประเมินทัศนคติของนาย ก. ที่มีต่อการตื่นเช้าว่าเป็นอย่างไร พิจารณาได้ดังนี้

A_0 = ทัศนคติของนาย ก. ที่มีต่อการตื่นเช้า

b_i = ความเข้มไปไคของความเชื่อว่า "การตื่นเช้าจะทำให้สุขภาพแข็งแรง" ตามความรู้สึกของนาย ก.

e_i = คุณค่าที่นาย ก. ให้ความสำคัญของการมีสุขภาพแข็งแรง

แล้วนำค่า b_1, e_1 ที่นาย ก. ให้ความสำคัญในสมการดังกล่าว ผลรวมของคะแนนที่ได้ตามสูตรนี้ จะบอกถึงทัศนคติของนาย ก. ที่มีต่อการตื่นเช้า กล่าวคือ ถ้าผลรวมของคะแนนมีค่าบวก แสดงว่านาย ก. มีทัศนคติที่ดีต่อการตื่นเช้า ยิ่งผลรวมของคะแนนมีค่าเป็นบวกมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ดีต่อเรื่องนี้มากเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม หากประเมินแล้วได้ผลรวมเป็นค่าลบก็แสดงว่า นาย ก. มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเรื่องนี้ และยิ่งผลรวมของคะแนนมีค่าเป็นลบมากขึ้นเท่าไรก็แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ไม่ดีต่อเรื่องนี้มากขึ้นเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าตามทฤษฎีของพิชโยน ทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามความเชื่อหรือความคาดหวังของบุคคลที่มีต่อผลที่จะตามมา และคุณค่าของผลนั้นตามความรู้สึก ซึ่งเป็นลักษณะ เช่นเดียวกับกับกระบวนการทางปัญญาตามทฤษฎีการ เรียนรู้ทางสังคม ที่เสนอว่าความรูความเข้าใจของบุคคลว่าการกระทำใดสมควรหรือไม่ ได้มาจากการคิดไตร่ตรองแล้วว่าการกระทำนั้น ๆ จะก่อให้เกิดผลกรรมอะไรบ้าง ควบโอกาสความน่าจะเป็นเท่าไร และ ผลกรรมนั้นมีคุณค่าต่อเขามากน้อยเพียงไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าวิธีการวัดทัศนคติตามแนวของพิชโยน กับวิธีการวัดความรูความเข้าใจทางจริยธรรม สามารถวัดได้ควบวิธีเดียวกัน ควบเหตุนี้ในการสร้างมาตรวัดความรูความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคม ผู้วิจัยจึงอาศัยแนวคิดตามทฤษฎีของพิชโยนเป็นพื้นฐานในการสร้างมาตรวัด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พฤติกรรมทางสังคม ที่สมาชิกในสังคมพึงมี พึงปฏิบัติ ตามความคาดหวังของสังคม ควรจะประกอบด้วยลักษณะใดบ้างนั้นมีผู้ นักคิด และนักวิชาการ ได้รวบรวมไว้มากมาย ซึ่งได้จากหลักการคำสั่งสอนของศาสนาในศาสนา ปรัชญา คตินิยมในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของสังคม ฯลฯ อาทิเช่น

ในทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ คริสต์ หรือ อิสลาม ก็ตาม มักจะกำหนดคุณลักษณะทางจริยธรรมที่บุคคลพึงปฏิบัติไว้เหมือนกัน กล่าวคือ เห็นว่าบุคคลควรประกอบไปด้วยความเมตตากรุณา, การเสียสละอุทิศตน, การให้อภัย, การเคารพผู้มีอำนาจการปกครอง มีความกตัญญูกตเวที การเคารพต่อชีวิต ชื่อเสียง ศักดิ์ศรี และทรัพย์สินของผู้อื่น, ความซื่อสัตย์และความจริงใจเหล่านี้ เป็นต้น (ระวี ภาวิไล 2525 : 4 - 8, เสรี พงศ์พิศ 2525 : 2 - 10, แปลก สนธิรักษ์ 2515 : 83 - 84)

ในทัศนะของนักคิดไทย แนวคิดทางจริยธรรมก็ยังเป็นแนวคิดที่เกาะเกี่ยวกับแนวคิดทางศาสนา โดยพยายามเลือกสรรเอาส่วนดีของแนวคิดแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกัน ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดแบบพุทธศาสนา ศาสนาอื่น ๆ หรือปรัชญาตะวันตก โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เอื้อต่อสภาพสังคมปัจจุบันมากที่สุด คุณธรรมที่มนุษย์พึงมีในทัศนะของนักคิดไทย ได้แก่ การมีเมตตา ซึ่งมีความหมายครอบคลุมไปถึงการให้อภัย ไม่โกรธ ไม่พยาบาท การเลื่อมใสศรัทธาในศาสนา เชื่อในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นต้น (รุ่งธรรม สุจิธรรมรักษ์ และสุรีย์ สุวรรณปริธา 2525 : 14 - 20)

สำหรับทางด้านนักการศึกษา ก็ได้พยายามรวบรวมลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยเพื่อกำหนดไว้เป็นหลักการในการสอนจริยศึกษา จากหลักสูตรประถมศึกษา 2521 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525 : 15 - 16) กำหนดคุณธรรมหรือจริยธรรมของเยาวชนไทยไว้ 30 ข้อ ซึ่งมีคุณลักษณะที่จัดอยู่ในส่วนคุณธรรมที่พึงปฏิบัติต่อผู้อื่น ที่สำคัญ ๆ ดังนี้

- การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย
- ความเมตตากรุณา
- ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
- การไม่ละเมิดของรักผู้อื่น
- การไม่ผูกขาดและไม่ผูกบิณฑเบียน
- การมีสัจจะ และความจริงใจ
- ความไม่เห็นแก่ตัว
- ความมีใจเป็นธรรมไม่ลำเอียง
- มารยาทในการแสดงความเคารพ

- ความกตัญญูกตเวที
- การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี เหล่านี้เป็นต้น

จากทัศนะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะทางพฤติกรรมที่บุคคลพึงจะประพฤติปฏิบัติต่อกันนี้ ตามทัศนะของผู้นิพนธ์ต่าง ๆ นั้น มีความคล้ายคลึงกัน สามารถจัดออกได้เป็นหมวดใหญ่ดังนี้คือ

1. การประพฤติปฏิบัติต่อกันโดยมีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน
2. การประพฤติปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค หรือยุติธรรม
3. การประพฤติปฏิบัติต่อกันโดยมีความเมตตา-กรุณาเป็นพื้นฐาน
4. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การยอมเสียสละอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของคนหมู่มาก
5. การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี หรือค่านิยมของสังคมบางประการ เช่น การเคารพและให้เกียรติผู้อื่นอาวุโส ความเกรงใจ ความสุภาพอ่อนน้อม การไม่ทำผิดจริยธรรมทางเพศเหล่านี้ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมี เอกสารและงานวิจัยหลาย ๆ ชิ้นที่สนับสนุนว่าคุณลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นคุณลักษณะของพฤติกรรมที่สำคัญ หรือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่ควรปลูกฝังให้กับคนในสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมมาเสนอให้เห็นพอเป็นสังเขปดังนี้

๔. ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์เป็นเรื่องที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่จำเป็นสำคัญบุคคลทุกคน ดังที่ท่านปัญญานันทภิกขุ (2499 ; 405) ได้กล่าวไว้ว่า "ความซื่อตรงเป็นหลักธรรมที่ประชาชนทั่วไปควรจะปฏิบัติ เพราะจะเป็นหลักประกันทางสังคมอย่างดียิ่ง และในการคบหาสมาคมในกลุ่มคน ถ้ามีคุณธรรมข้อนี้คอยดูแลจะทำให้เกิดความเชื่อถือ ไว้วางใจต่อกัน ไม่ต้องมีการหวาดระแวงต่อกันว่าจะเกิดการ เอาไร้ดเอาเปรียบกันขึ้น"

ความซื่อสัตย์เป็นลักษณะของความซื่อตรง หรือความมั่นคงของการกระทำต่าง ๆ ดังความหมายที่ให้ไว้ในเอกสารวัฒนธรรมฉบับที่ 2 (อ้างถึงใน วัฒน อัครวิชัย 2523 : 19) ว่า "ความซื่อสัตย์หมายถึงความซื่อตรง ไม่กิดโกง ถ้าแสดงออกทางใจจะเป็นน้ำใสใจจริง ไม่มีเงื่อนงำซ่อนไว้ในใจ ทางกายก็เป็นการทำจริง ไม่ไร้ทำดีเพื่อลวงให้คนอื่นคิดกับ ก็คือ การพูดจริง พูดคงเส้นคงวา เป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจได้" และในหลักการทางมายังได้อธิบายลักษณะของความซื่อตรงต่อคนทั่วไปอีกว่า "ในการอาศัยกำลังผู้อื่นในการทำกิจกรรมอย่างไม่ควรใช้ปัญญาหลอกลวง ไม่เห็นเหเปลี่ยนแปลงคำพูดไปเพื่อความสะกดเฉพาะครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง . . . ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่หาความก็ได้แก้ว ความชั่วใส่เขา" (สวัสดิ์ สุวรรณอักษร 2521 : 12 - 16) สรุปแล้วก็คือ ความซื่อสัตย์ เป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นความหมายที่ทรงคุณวุฒิได้ปรับปรุงแล้ว (กรมวิชาการ 2523 : 147)

ส่วนลักษณะของพัฒนาการ นักทฤษฎีส่วนมากยอมรับว่าความซื่อสัตย์ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก แต่สังคมและสภาพการณ์ในช่วงชีวิตของบุคคล ก็จะมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงจริยธรรมของคนได้ (Wright 1975 : 24 - 30) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เชื่อว่า สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมมีอิทธิพลในการหล่อหลอมลักษณะทางจริยธรรมให้แก่บุคคล โดยมีกระบวนการเสริมแรงและกระบวนการเลียนแบบ (Modeling) เข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยนัยนี้หากต้องการปลูกฝังหรือสร้างความซื่อสัตย์ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก จำเป็นจะต้องมีการอ้อมรมสั่งสอนและการทำตัวอย่างให้เห็นยกย่องคนซื่อตรงให้ปรากฏ แรงเสริมและแบบอย่างที่ปรากฏจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้และเข้าใจว่าความซื่อสัตย์ เป็นสิ่งที่ดี ถูก และควรปฏิบัติ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ การพูดปด การให้ร้ายป้ายสี การใช้กลอุบาย และการประจบสำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ มีผู้สนใจศึกษาไว้ อาทิเช่น

อนุสรณ์ อรรถศิริ (2516) ได้ศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมบางประการของอาจารย์ผู้สอนระดับปริญญาตรี และนิสิตชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร จำนวน 230 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิด คิว-ซอร์ต (Q - Sort) อันประกอบด้วยรายละเอียด

เกี่ยวกับข้อประโยคตัวแทนจริยธรรม 16 ประการ และส่วนที่เป็นตารางคิว-ซอร์ท ใ้ห้ผู้
ตอบแบบสอบถามจัดลำดับจริยธรรมตามความสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมที่กลุ่มตัวอย่าง
ทั้งหมดให้ความสำคัญมากเป็นอันดับ 1 จากกลุ่มจริยธรรม 16 ประเภท คือ ความซื่อสัตย์

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อความ
ซื่อสัตย์ในระดับค่อนข้างสูง อันเป็นแนวทางชี้ให้เห็นว่า ความซื่อสัตย์ เป็นคุณลักษณะที่บุคคล
ส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติ ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยอีกหลาย ๆ ชิ้น เช่น

เบญจมาศ ภูติพันธ์ (2515 : 107 - 113) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยม
ของผู้ปกครองนักเรียนมัธยม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 5 แห่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน
204 คน เป็นบิดา 102 คน และมารดา 102 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบใน
รูปของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ว่าลักษณะ แต่ละอย่างใน 13
ลักษณะ มีความสำคัญมากน้อยเพียงไร โดยให้เลือกจากสำคัญมากที่สุด ถึง สำคัญน้อยที่สุด
รวม 6 ระดับ พบว่าค่านิยมที่มีอิทธิพล ซึ่งวัดจากความซื่อสัตย์สุจริต การไม่พูดปด
และการมีความจริงใจต่อกัน เป็นคุณลักษณะที่บิดามารดาของนักเรียน เห็นว่ามีความสำคัญมาก
ปานกลาง และมีความปรารถนาจะให้บุตรของตนเองมีคุณลักษณะ เช่นนี้

เกยูร รัตนสาขา (2516) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจทางจริยธรรม
เกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กนักเรียนอายุ
ระหว่าง 9 - 16 ปี จำนวน 43 คน และผู้ปกครอง จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสอบถาม
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ซึ่งจะสร้างเรื่องเป็นสภาพการณ์ต่าง ๆ แล้วให้ผู้ตอบตัดสินใจว่าการ
กระทำนั้น ๆ สมควร ไม่สมควร หรือไม่แน่ใจ ผลการวิจัยพบว่า ทั้งเด็กและผู้ปกครอง
ต่าง เห็นว่า การปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ

สุนทรী โคมินและสนธิ สมักรการ (2522 : 65 - 66) ซึ่งได้ศึกษา
เกี่ยวกับค่านิยมของคนไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2,496 คน จากภูมิภาคต่าง ๆ
ซึ่งมีอายุ เพศ การศึกษา และอาชีพต่าง ๆ กัน ในส่วนของการสำรวจความคิดเห็น
เกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งให้ผู้ตอบพิจารณาว่าตนเอง เห็นว่าค่ากล่าวนั้น ๆ "ถูก"
"ไม่ถูก" หรือ "มั่วหยาบแล้วแต่กรณี" พบว่า ค่ากล่าวที่ว่า "การพูดอย่างจริงใจ
ตรงไปตรงมา เป็นสิ่งที่ดีที่สุดเสมอ" กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48 ถึง 59) เห็น

ว่า ถูกต้อง และอีกร้อยละ 30 ตอบว่าไม่ทราบแล้วแต่กรณี

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เค้าที่ผ่านมาคนไทยเห็นว่า การมีความซื่อตรง เป็นการกระทำที่ดี ที่ถูก ที่ควร

2. ความเสมอภาค / ความยุติธรรม

ความเสมอภาค (Equality) หมายถึง การที่ทุก ๆ คน ได้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับสิ่งที่สังคมมีอยู่ตามความสามารถอย่างเต็มที่ของเขา โดยที่ไม่มีข้อจำกัดอยู่ที่ชาติกำเนิด หรือ ชั้นทางสังคม (Lakoff, 1966 อ้างจาก เหม ทองชัย 2523 : 221) นั่นก็หมายความว่า แม้มนุษย์จะมีความแตกต่างกันอยู่มากมาย เป็นคนว่า ความแตกต่างด้านสติปัญญา ร่างกาย เพศ หรือเชื้อชาติ แต่ขอแตกต่างเหล่านี้มีอาจถือเป็นข้ออ้างในการจำกัดความเท่าเทียมกันของมนุษย์ กล่าวคือ ในทางการเมือง จะต้องถือว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ในการดำรงชีวิตในการใช้เสรีภาพ ในการแสวงหาความสุขและในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในทางเศรษฐกิจ จะต้องกระจายความมั่งคั่งไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของสังคม อย่างเสมอหน้ากันและก่อให้เกิดโอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน ส่วนในทางสังคมก็คือ การปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงตามฐานะของบุคคล ไม่ว่าจะป็นวัยวุฒิ คุณวุฒิ หรือชาติวุฒิ

ลอค (Lock) กล่าวถึง สภาวะแห่งความเสมอภาค ว่าเป็นสภาวะที่ไม่มีผู้ใดมีสิทธิหรือมีอำนาจมากกว่าผู้ใด มนุษย์เกิดมาเสมอกันในแง่นี้ ไม่ใช่เสมอกันในความสามารถหากแต่เสมอกันในสิทธิต่าง ๆ ที่คนเมื่ออยู่ (เสน่ห์ จามริก แปล, 2515 : 347) ดังนั้นความรู้สึกไม่เป็นธรรมจะเกิดขึ้น หากฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่าเขาไม่มีสิทธิในสิ่งที่ควรจะมี และไม่ได้ในสิ่งที่ควรจะได้ (พิทยา สายหู 2516 : 19 - 24)

ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความ เป็นจริงและเหตุผล ไม่มีความลำเอียง กังในทางพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ว่า บุคคลผู้มี ใจยุติธรรม ต้องไม่ตกอยู่ในอคติ อันได้แก่ความลำเอียง 4 ประการคือ ความลำเอียง อันเกิดจากความชอบพอรักใคร่ ความลำเอียง อันเกิดจากความชิงชัง ความลำเอียง อันเกิดจากความหลง และความลำเอียงอันเกิดจากความกลัว (พุทธทาสภิกขุ 2513 : 173)

คุณลักษณะดังกล่าวนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังที่ วิทยุโงู สาร (2520 : 7-8) ได้กล่าวถึง หลักสำคัญที่จะทำให้ทุกคนอยู่ในสังคมโดยปราศจากความขัดแย้งว่า จะต้องเคารพในความยุติธรรม ให้ความเป็นธรรมแก่ทุก ๆ คน ต้องเคารพในความมีเหตุผล มีเมตตาธรรม ต้องมีศรัทธาในมนุษย์ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรม ความเสมอภาคในสิทธิ และให้โอกาสแก่ทุกคน

ลิขิต วีระเวทิน (2516 : 1 - 33) ได้แสดงทัศนะว่า การที่สังคมไทยยังมีปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมนั้น น่าจะมีสาเหตุมาจากทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของประชากรไทย ที่เป็นไปในลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการก่อให้เกิดความเสมอภาคขึ้นในสังคม เช่น เชื่อในลักษณะที่ว่าคนเราเกิดมาไม่เท่าเทียมกัน เคารพในอาวุโส นิยมตัวบุคคล นิยมการแบ่งชั้นวรรณะ และชอบการมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความเสมอภาค / ความยุติธรรม ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ ความเสมอภาคระหว่างเพศ ความเสมอภาคในครอบครัว ความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อบุคคลต่างฐานะ และความอคติ โดยศึกษาในพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้คือ การปฏิบัติต่อผู้ชายดีกว่าผู้หญิง, การปฏิบัติต่อลูกคนโตดีกว่าลูกคนรองลงมา การปฏิบัติต่อคนที่ร่ำรวยดีกว่าคนที่ไม่ร่ำรวย และการเห็นแก่พวกพ้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาค / ความยุติธรรม ได้มีผู้สนใจศึกษาไว้ดังนี้คือ

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2520) ได้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูในกรุงเทพมหานคร จำนวน 419 คน จากโรงเรียนรัฐบาลในระดับมัธยม 16 แห่ง และโรงเรียนราษฎร์ระดับมัธยมอีก 16 แห่ง เป็นชาย 191 คน และหญิง 228 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่า ต่อเรื่องที่ว่า "คุณภาพของมนุษย์มักจะแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา ฐานะ และตามศักดิ์ตระกูล" ครูร้อยละ 47.9 เห็นด้วยกับคำกล่าวนี ในขณะที่ร้อยละ 45.1 ตอบไม่เห็นด้วย และต่อประโยคที่ว่า "บุคคล

ที่เกิดในตระกูลสูง หรือราชินิกุล ย่อมมีศักดิ์ศรีเหนือกว่าบุคคลที่เกิดในตระกูลชาวบ้านธรรมดา" พบว่า ครूरอยละ 74.4 เห็นด้วยกับคำกล่าวนี มีเพียงร้อยละ 22.7 เท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูยังคงมีความเชื่อ หรือยึดมั่นใน ความสำคัญ หรือให้คุณค่าของบุคคลตามฐานะ แต่สำหรับความเสมอระหว่างเพศชายกับ เพศหญิงนั้น พบว่า ครูส่วนใหญ่ยอมรับและเห็นด้วยกับเรื่องนี้ ดังจะเห็นได้จากว่า ครूरอยละ 71.4 ตอบ "ไม่เห็นด้วย" กับคำกล่าวที่ว่า "ผู้หญิงเป็นช่างเท้าหลัง ยังคง ไขไถในปัจจุบัน เพราะผู้หญิงเป็นเพศที่อดทนแฉิ่งควรให้ผู้ชายเป็นผู้นำ" และร้อยละ 69.0 ที่ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า "ส.ส.ชายมักมีความสามารถเหนือกว่า ส.ส.หญิง" เหล่านี้เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามจากการวิจัยของ สิทธิศักดิ์ จุฬศิริพงษ์ (2519) ที่ศึกษา ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 298 คน จากโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยให้ผู้ตอบประเมินว่า เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือไม่แน่ใจ พบว่า แก่กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะเห็นด้วยกับการที่วาสตรสามารถทำงานด้านกาไรให้บริการได้ดีเท่ากับบุรุษ และเห็นด้วยกับการที่วาสตรควรมีสัทธิเทากับบุรุษ แต่ก็ยังพบว่า ร้อยละ 58.87 ของกลุ่มตัวอย่าง ก็ยังเห็นว่าถึงแม้ภรรยาจะมีความสามารถสูงกว่าสามี แต่ก็ควร สนับสนุนให้สามีทำงานมากกว่าภรรยา และร้อยละ 58.59 เห็นด้วยว่าหัวหน้า ครอบครัวซึ่งเป็นบุรุษควรมีโอกาสเข้าทำงานมากกว่าหัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นสตรี อันแสดงให้เห็นว่าถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะเห็นด้วยกับความเสมอระหว่างชาย-หญิง แต่ หากให้เลือกเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างก็มีแนวโน้มที่จะเห็นควรว่า ควร ส่งเสริมให้ผู้ชายเป็นผู้นำ

วรภาส รุจิโรจน์ (2522) ได้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมกรรถไฟ เฉพาะที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย จำนวน 443 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ว่าเห็นด้วยอย่างมาก เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างมาก ต่อคำกล่าวนั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่า ต่อคำกล่าวที่ว่า "โดยธรรมชาติแล้วเพศหญิงมีความอ่อนแอกว่า เพศชาย ดังนั้นเพศหญิงไม่ควรมีสิทธิเทากับชายทุกอย่าง" เป็นคำกล่าวที่กลุ่ม

ตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย (ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 51.46, เห็นด้วย ร้อยละ 38.15) แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังพบว่าต่อคำถามที่ว่า "ชายเป็นช้างเท้าหน้า หญิงเป็นช้างเท้าหลัง" คงเป็นคำถามที่กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งเห็นด้วยอยู่ กล่าวคือ ร้อยละ 43.34 ตอบทางคานเห็นด้วย และร้อยละ 38.51 ตอบไม่เห็นด้วย ส่วนการศึกษาก็เกี่ยวกับความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อบุคคล เช่น การให้ความสำคัญและยกย่องผู้ที่มีการศึกษาสูงมากกว่าคนธรรมดา การให้เกียรติ คนที่อยู่ในตระกูลสูงมากกว่าคนธรรมดา และการคบคนรวยเป็นเพื่อนดีกว่าคนจน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับคำถามเหล่านี้ (ร้อยละ 65, 69 และ 72.6 ตามลำดับ)

สุนทรีย์ โคมินและสนธิ สัมภาษณ์ (2522 : 146-147) ซึ่งเคยอ้างถึงแล้ว พบว่าต่อคำถามที่ว่า "บุตรชายควรได้รับการยกย่องมากกว่าบุตรสาว" เกือบทุกกรณีไม่ว่าจะแยกวิเคราะห์ตามเพศ อายุ อาชีพ หรือถิ่นที่อยู่ จะมีลักษณะที่ร่วมกันอยู่คือ มีผู้เห็นว่าคำถามนี้ "ไม่ถูกต้อง" มีอยู่ถึงร้อยละ 45 มีเพียงร้อยละ 26 ถึง 29 เท่านั้น ที่เห็นว่าถูก ส่วนอีกร้อยละ 25.29 ตอบว่าไม่ทราบแล้วแต่กรณี และในคำถามที่ว่า "คนเราควรจะมีภรรยาและเห็นแก่พรกตของภรรยาของคนอื่น" พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54) เห็นว่า "ไม่ถูกต้อง" มีเพียงร้อยละ 19 เท่านั้นที่เห็นว่าถูก และอีกร้อยละ 27 ตอบว่าแล้วแต่กรณี

สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ (2523 : 87 - 88) ซึ่งได้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสตรีล้วน จากภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งมีอายุและระดับการศึกษาต่าง ๆ กัน พบว่า สตรีร้อยละ 83.01 เห็นว่าบุตรชายและบุตรสาวควรมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่ากัน มีเพียงร้อยละ 15.40 ที่เห็นว่าบุตรชายควรได้รับการศึกษาสูงกว่าบุตรสาว

จากผลการวิจัยดังกล่าวทั้งหมด จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค แต่อย่างไรก็ตามในกรณีการยกย่องบุคคลตามฐานะ ศักดิ์ตระกูล หรือการยกย่องผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ก็ยังมีปรากฏอยู่เช่นกัน

3. ความเมตตา - กรุณา

เมตตา หมายถึง จิตที่คิดอยากให้อะไรเป็นสุข ไม่คิดอยากให้อะไรเป็นทุกข์ ไม่คิดอยากเบียดเบียนใคร ดังที่สมเด็จพระญาณสังวร (2521 : 10 - 10) กล่าววามเมตตาเป็นความรักที่มีบริสุทธิ์ผ่องใส ไม่มีความเห็นแก่ตัว เป็นความหวังดี หวังความสุขให้บังเกิดขึ้น และไมไ่มุ่งผลประโยชน์เพื่อตนเองมุ่งประโยชน์ให้บังเกิดขึ้นแก่ผู้ที่มีเมตตาเป็น

กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดช่วยผู้อื่นทุกข์ ไม่ใจในอันจะปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ (พระราชนิพนธ์ 2521 : 92) เป็นธรรมที่สนับสนุนธรรมข้อแรก คือเมตตา กล่าวคือ ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุขนั้นจะเป็นผลสำเร็จได้ก็ด้วยการช่วยให้เขาพ้นทุกข์ จึงช่วยให้โดยการให้ทานทั้งสามสถาน และธรรมทานตามกำลังของตน

ดังนั้นความเมตตา-กรุณา รวมกันแล้วก็คือ ความรักใคร่ สงสาร ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข และคิดจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ อันจะแสดงออกมากในรูปของการกระทำในลักษณะต่าง ๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล เสียสละส่วนแบ่งของตนให้กับผู้ขาดแคลนและมีความจำเป็นเกินกว่าการไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน การไม่ข่มเหงหรือทำร้าย ไม่ไหวจากก้าวร้าวดูหมิ่น อดย่นแะนำออกกล่าวในเรื่องที่เป็นประโยชน์พูดปลอบโยนเมื่อผู้อื่นเป็นทุกข์ ไม่คิดมุ่งร้าย ทำลาย หรือคิดเอาเปรียบ ยินดีในความสุขและความสำเร็จของผู้อื่น ตลอดจนการให้อภัยไม่คิดจองเวรผู้ทำร้ายตนเอง

(พระโศภนคณาภรณ์ 2521 : 15 - 23., กรมวิชาการ 2525 : 58 - 59)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมในข้อนี้ คือ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การให้อภัย การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเบียดเบียนผู้อื่น และอิจฉาริษยา จึงมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับเรื่องนี้ อาทิเช่น

อันดับที่ บุญประสิทธิ์ (2522 : 62 - 65) จึงได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูและบุคลากรเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสอนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 250 คน จากโรงเรียนต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 25 โรงเรียน และบุคลากรของนักเรียนจากโรงเรียนดังกล่าวจำนวน 250 คน

โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ผลการวิจัยพบว่า จากการแบ่งระดับความสำคัญของพฤติกรรมเป็น 5 ระดับ จากสำคัญมากที่สุด ถึงสำคัญน้อยที่สุด การไม่พิจารณา การให้อภัย การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นพฤติกรรมที่จัดไว้ว่ามีความสำคัญมากที่สุดและผู้ปกครองประสงค์จะให้ให้ตัวนักเรียน

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบญจมาศ ภูติพันธ์ (2515 : 84 - 86) ซึ่งเคยอ้างถึงแล้ว ที่พบว่า มีผลการของนักเรียนวัยรุ่น มีความปรารถนาจะให้อุปการของพ่อแม่จะมีลักษณะนิสัยที่ว่า ไม่มีความเห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นตามฐานะของตน โอบอ้อมอารีคุณลักษณะมีความสำคัญต่อบุตรของตนมากในระดับปานกลาง

4. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

ในทัศนะวิจัยหมายถึงพฤติกรรมใน 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การบำเพ็ญประโยชน์ การรักษารัฐธรรมนูญของหมู่คณะ และการรักษาระเบียบวินัย หากพิจารณาโดยนัยนี้แล้วจะเห็นได้ว่าการที่บุคคลจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ประกอบขึ้นมาจากคุณลักษณะหลายประการ เช่น ความเมตตา-กรุณา รู้จักการเสียสละผลประโยชน์ของตน การมีวินัยในตนเอง ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวินัยของสังคม

นวดเพ็ญ วิเชียรโชติ (2516 : 4) กล่าวถึง การขาดวินัยทางสังคมว่าเป็นผลมาจากการขาดวินัยในตนเอง และการขาดความรับผิดชอบต่อบุคคล และหากจะอธิบายในแง่ของพุทธศาสนา อรรถาจารย์ได้กล่าว การขาดวินัยทางสังคม การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม เกิดมาจากการยึดถือตัวตน (Self) หรือยึดถืออัตตา ยึดถือว่าสิ่งนี้เป็นของเรา สิ่งนี้ไม่ใช่ของเรา ซึ่งเป็นลักษณะที่ขัดกับหลักอนัตตาของศาสนาพุทธ (พระศรีวิสุทธิโมลี 2515 : 215 - 219) และการยึดถือตนเองเป็นสำคัญนี้ มีส่วนทำให้บุคคลละความสำคัญของสังคม ซึ่งในพระธรรมะของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเห็นว่าคนไทยยังคงมีลักษณะเร่ร่อนอยู่มาก อาทิเช่น

ประเสริฐ แยมกิ้นซุง (2515 : 15 - 16) ได้กล่าวถึงลักษณะของคนไทยว่าชอบความเป็นอิสระ ถือความต้องการและความนึกเห็นของตนเองเป็นใหญ่ อันทำให้การประสานงานและการทำงานเป็นกลุ่มต้องประสบกับปัญหาบางอย่าง นอกจากนี้แล้วคนไทยยังมีลักษณะของการย้ำหาความสุขจากชีวิต ชอบชีวิตแบบง่าย ๆ เพื่อความสุขในปัจจุบัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้บางอย่างก็ขัดกับระบอบวินัยทางสังคม เหล่านี้เป็นต้น

สนิท สนิทการ (2521 : 90 - 94) เห็นว่าส่วนใหญ่แล้วคนไทยยังมีลักษณะปัจเจกนิยมชน (Individualistic) กล่าวคือ นิยมตนเองเป็นใหญ่ อีกทั้งยังนิยมความสะดวกสบาย ดังนั้นการแสวงงออกจึงมักจะ เป็นพฤติกรรมที่มุ่งสนองความต้องการของตนเองเป็นใหญ่ โดยไม่เคารพกฎระเบียบทางสังคม

ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวนี้ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าคนไทยมีทัศนคติความเข้าใจต่อการรักษาระบอบวินัย หรือการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ว่าเป็นสิ่งที่สมควรทำมากน้อยเพียงไร เกี่ยวกับเรื่องที่มีผู้สนใจศึกษาไว้ อาทิเช่น

จิระวรรณ อามระกษ (2522 : 68) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับความนึกเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้น มศ.5 จากโรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนเรณูชาติ และโรงเรียนสาริต ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 445 คน เป็นชาย 206 คน หญิง 239 คน โดยใช้แบบสอบถามความนึกเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมที่สร้างขึ้นเอง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการจะปฏิบัติตามกฎหรือระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด และเห็นว่าการหยอหยอโทษโดยสารเป็นการทำผิดกฎจรรยาและขาดความเป็นระเบียบ เป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรประพฤติปฏิบัติ อีกทั้งยังเห็นว่าผู้ที่ฝ่าฝืนระเบียบวินัยย่อมจะนำความเสื่อมเสียมาสู่หมู่คณะ

วรรณสาร วรกีจ (2523 : 36 - 60) ซึ่งได้ศึกษาความนึกเห็นเกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 367 คน ครู 286 คน และผู้บริหารโรงเรียน 80 คน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ สอดตามความนึกเห็นว่าการกระทำต่าง ๆ มีความสมควรที่จะปฏิบัติมากน้อยเพียงไร จากไม่ควรประพฤติเลย ควรประพฤติบ้าง ควรประพฤติมาก และควรประพฤติมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการไม่รักษาระบอบวินัย

เช่น การทิ้งขยะลงในที่ต่าง ๆ การแต่งกายผิดระเบียบ และการเกินไปเดินมาในห้องเรียน ขณะเรียน เหล่านี้เป็นการกระทำที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าควรประพฤติแทนอบ หรือควรรู้จักนัย หนึ่งก็คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรประพฤติ

และจากการศึกษาของ ประสาร มาจากุด อ. อุรุยา (2523 : 60 - 64) ซึ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนทั่วประเทศ จำนวน 3,000 คน ซึ่งมีสถานภาพเป็นนักเรียนชั้น มศ. 3 มศ.5 และนิสิตนักศึกษา เครื่องที่ใช้เป็นแบบ ประเมินค่าตนเองและแบบสัมภานท์ ในแบบสอบถามจะเป็นข้อกระทง เกี่ยวกับค่านิยม จำนวน 90 ข้อ แล้วให้ประเมินความสำคัญในแต่ละข้อตามน้ำหนัก 5 อันคัม จากน้อยที่สุดถึงมากที่สุดได้ยว จากนั้นได้ใช้วิธีวิเคราะห์ตัวประกอบเพื่อจำแนกค่านิยมและค่านิยม โดยวิธีแบบ Principal Factor with Iteration และใช้ Varimax Rotation ในการ หมนแกนหาค่าน้ำหนักตัวประกอบ ได้ค่านิยมรวม 9 ค่านิยม โพบพบว่า ค่านิยมที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับสูงมากอันคัม 1 คือ ความตั้งใจปลอดภัยเป็นระเบียบและอนุรักษ์ นิยม อันครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับ ความมีระเบียบวินัย การผูกพันหมายและหลักการ อภัยยวส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นแล้วค่านิยมที่มีความสำคัญมากเป็นอันคัม 2 คือ การช่วยเหลือ ผู้อื่นและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นค่านิยมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมช่วยแก้ปัญหา และพัฒนาสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูล ความสามัคคีปรองดอง ตลอดจนการบำเพ็ญศน ให้เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์และสังคม

จากผลการวิจัยที่มานี้มาคังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าในอดีต คนไทยมีแนวโน้มที่ จะเห็นว่า การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นการกระทำที่ดี ถูก และควรมากพอสมควร

5. พฤติกรรมสังคมอื่น ๆ

5.1 ความกตัญญูกตเวที ซึ่งหมายถึง การรับบุญคุณและการตอบแทนคุณต่อผู้มี พระคุณ (กรมวิชาการ 2523 : 149) เป็นคุณลักษณะที่ถือว่าสำคัญข้อหนึ่ง ซึ่งสังคม พยายามที่จะปลูกรักษาสืบต่อไป กังจะเห็นได้จากคำขวัญของสรวงเสรีผู้ที่มีความ กตัญญูกตเวที การส่งเสริมให้บุคคลรู้จักการแสดงความกตัญญู (เช่น พิธีไหว้ครู พิธี เช่นไหว้วชิวงามบรรพบุรุษในสังกมบางกลุ่ม เป็นต้น) และกล่าวว่าการทำร้าย ทอดทิ้ง ผู้มีพระคุณเป็นการ เนรคุณถือว่าเป็สิ่งที่ยึดติดที่จะถูกตีเตียมจากสังกม เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้

มีผู้วิจัยไว้หลายคน อาทิเช่น เมธุนาถ ภูทธิพิณฑ์ (2515) * อรรถนัท บุญประสิทธิ์ * (2522) ต่างก็พบว่าผู้ปกครองและครู ได้ให้ความสำคัญของ "การแสดงความกตัญญูแก่เวที" มากเป็นอันดับแรก และตามความเห็นของนักเขียน จากผลการวิจัยของวิระวรรณ อายระคิน * (2522 : 67) พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาคอนสายในกรุงเทพฯ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความกตัญญูแก่เวที อยู่ในเกณฑ์สูง โดยที่อาจารย์ได้จากคำถามว่า เห็นควรวาง การ เชื้อเพลิงและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู อาจารย์ เป็นการแสดงความกตัญญูอย่างหนึ่ง, การที่ลูกปฏิบัติตนดีกับเขาก็เป็นการแสดงความกตัญญูแก่เวทีอีกอย่างหนึ่ง และไม่เห็นว่า การตอบแทนคุณแก่ผู้มีพระคุณด้วยทรัพย์สินเงินทอง เป็นการเพียงพอแล้ว นอกจากนี้แล้วยังพบว่านักเรียนทั้งหมด เห็นควรวางการแสดงความกตัญญูแก่เวที เป็นเครื่องหมายของคนดี อันแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่แล้วต่างก็เห็นว่า การแสดงความกตัญญูแก่เวที เป็นการกระทำที่ดี ถูก และควรปฏิบัติ

5.2 การคำนึงถึงความอาวุโส กานิยมในระบอบอาวุโสเป็นกานิยมทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในสังคมไทย เป็นอย่างมาก ผู้ที่มีอาวุโสมักจะได้รับการยกย่องเป็นพิเศษ ได้รับทั้งโอกาสทางสังคมและการงานสูงกว่าผู้ที่มีอาวุโสอ่อนโยน เป็นผู้ที่ทุกคนจะต้องให้ความเคารพ เชื้อเพลิง หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องให้ความเกรงใจ สัตยา สัตยาวิวัฒน์ (2514 : 195) กล่าวถึงลักษณะของสังคมไทยประการหนึ่งคือ "การตัดสินใจต่าง ๆ มักจะมีการเคารพและกลอยตามผู้ใหญ่ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้โอกาสในการใช้ความคิดของผู้คนอาวุโสกว่ามีน้อยลงไป..." ซึ่งแม้แต่ในวงราชการ การกำหนดตัวผู้นำหรือการพิจารณาแต่งตั้งตัวบุคคลให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ทางการบริหาร ความอาวุโสก็ยังเป็นสิ่งที่มีน้ำหนักในการพิจารณา สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มีผู้ศึกษาไว้ อาทิเช่น

อุทัย บุญประเสริฐ (2517 : 46) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกานิยมในระบอบอาวุโสของข้าราชการจังหวัดและรองผู้ว่าราชการจังหวัด จำนวน 65 คน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง ซึ่งได้ผลตอบแสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ต่อเรื่องเหล่านี้ ยกตัวอย่าง "การเคารพเชื้อเพลิงผู้มีอาวุโสกว่า เป็นสิ่งสำคัญ เป็นกานิยมและระเบียบทาง

สังคมที่ควรปลูกฝังให้เยาวชนไทยต่อไป" ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่านิยมเกี่ยวกับการรักษาระบบอาวุโส และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ที่ถูกต้อง และควรปฏิบัติในระดับที่ค่อนข้างสูง

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เมธูจมาศ ภูภิษานต์ *

(2515 : 110 - 112) ที่พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมัธยม เห็นว่าการฟังความคิดเห็นของ ผู้ใหญ่ การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ การมีสัมมาคารวะรู้จักให้เกียรติ และการยกย่องให้เกียรติ ผู้ใหญ่เสมอ เป็นสิ่งที่บุตรของตนควรจะทำปฏิบัติ และผลการวิจัยของ อรพันธ์ บุญประสิทธิ์ *

(2522 : 62 - 65) พบว่า ครูและผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพฯ เห็นว่า การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส เป็นพฤติกรรมที่บุตรของตนควรจะทำปฏิบัติ โดยเห็นว่าเรื่องมี ความสำคัญมากสำหรับบุตร นอกจากนี้จากการวิจัยของ วรพรसार วรกิจ (2523 : 39 - 41) ซึ่งเคยอ้างแล้ว พบว่า นักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียน ในจังหวัด ชะเชิงเขรา เห็นว่า การไม่ให้ความเคารพผู้อาวุโส เช่น การไม่ยกย่องเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ การวิจารณ์ครู เป็นสิ่งที่ควรประพฤติแทน

5.5 ความเกรงใจ วิริยะตบ วิถีธรรมโรติ (อ้างจาก สุริยงค์ อัยรักษ์

2517 : 12 - 13) ได้อธิบายว่าความเกรงใจเป็นกฎวิธี กางจิตวิทยา ซึ่งบุคคลใช้ เพื่อรักษามรรยาทางสังคม (Social Atmosphere) บุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal Relationship) และทัศนคติที่มีอยู่ใต้งานเกินหรือดีขึ้น โดย ระวังที่จะไม่ทำตามความตั้งใจหรือความต้องการของตนเอง หรือจำต้องทำตรงข้ามกับความ ตั้งใจ หรือเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ส่วนมากความเกรงใจเกิดขึ้นในบุคคลที่มีฐานะทาง สังคมต่ำกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ความเกรงใจนั้นจักว่าเป็นเป้าหมายบางอย่างในสังคมไทย ดังเช่น จากผลการวิจัยของ อรพันธ์ บุญประสิทธิ์ * (2522 : 62 - 65) ที่พบว่าการรู้จัก กาลเทศะ รู้ว่าจะไรควรไม่ควรปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ของนักเรียนเป็นพฤติกรรมที่ครูและผู้ปกครอง เห็นว่าสำคัญมาก หรือในการวิจัยของวรพรसार วรกิจ * (2523 : 41) ก็แสดงให้เห็น ว่าแม้ในกลุ่มนักเรียนเองก็เห็นว่าการไม่มีความเกรงใจ เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ดังเช่นที่ พบว่า พฤติกรรมการพบบของเพื่อนไปโดยไม่บอก และการอ่านจดหมายของผู้อื่นก่อนได้รับ อนุญาตเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนเห็นว่าควรทำแทน

* เคยอ้างถึงแล้ว

5.4 จริยธรรมทางเพศ

ความต้องการทางเพศเป็นความต้องการตามธรรมชาติ แต่การแสดงออกอย่างชัดแจ้งของความต้องการทางเพศและการหมกมุ่นในเรื่องเพศเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยไม่ยอมรับและรังเกียจ ในด้านเสรีภาพทางเพศหญิงมีข้อจำกัดมากกว่าชาย ทั้งด้านคุณค่าของความรู้ทั้งทางเพศและเพศสัมพันธ์อิสระ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักคิดไทยเรื่องเพศมีน้อยมาก แทนจะกล่าวได้ว่าเป็นทัศนะเกี่ยวกับรักรักษาความเป็นอนุรักษ์นิยมไว้อย่างเห็นขยวบนั่น แม้จะพยายามแสดงทัศนะกล่าวหาว่ายังมีข้อจำกัดอยู่มากเกี่ยวกับเพศหญิง คือโดยส่วนมากแล้วจะไม่กล้าเป็นสนุนเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของหญิง แต่จะไม่แสดงทัศนะในเรื่องดังกล่าวเสรีภาพทางเพศของชาย และการตัดสินใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับเพศยังเป็นไปในลักษณะที่ว่า คนดี คือคนที่ไม่แสดงออกอย่างชัดแจ้งถึงความต้องการทางเพศ และหมกมุ่นในเรื่องเพศ (รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์ และสุรีย์ สุวรรณปรีชา 2525 : 11 - 13)

กัญญา แสงสุชาติ (2510) ได้ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมระหว่างผู้ใหญ่ และหนุ่มสาวในระดั้มการศึกษาระดับสูง โดยเลือกตัวอย่างเป็นวิธีสุ่มสุดท้ายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 365 คน เป็นชาย 150 คน หญิง 215 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใหญ่ที่เคยเป็นหนุ่มสาวในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งจะมีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป และผ่านการศึกษาในระดั้มอุดมศึกษามาแล้ว จำนวน 110 คน เป็นชาย 72 คน หญิง 38 คน โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีคำถามให้เลือก พบว่าคำตอบที่ถามที่ว่า "การแสดงความรักสนทนกันทางเพศ ของหนุ่มสาวที่รักใคร่ชอบพอกันควรเป็นไปแบบใด" ในการวิเคราะห์คำตอบในรูปร้อยละ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงความสัมพันธ์ทางเพศของ
หนุ่มสาวที่รักใคร่ชอบพอกันระหว่างผู้ใหญ่นอกกับหนุ่มสาวในระดับการศึกษาสูง
จากการวิจัยของกัญญา แสงสุชาติ

	กลุ่มนิสิต		กลุ่มผู้ใหญ่	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
- จับมือถือแขนกันได้	58.67	59.07	61.11	63.16
- กอดจูบกันได้	23.33	4.65	0.00	0.00
- ปฏิบัติเกินกว่ากอดจูบแต่ไม่ถึงขั้น รวมกันทางเพศ	3.33	0.47	0.00	0.00
- รวมกันทางเพศ	2.00	0.00	0.00	0.00
- ไม่ควรมีการถูกเนื้อต้องตัวกันโดย	11.33	32.02	38.89	36.84

จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า การแสดงความสัมพันธ์สมกันทางเพศ
ในฐานะคนรัก การปฏิบัติที่เป็นไปไต่มาที่สุดคือ จับมือถือแขนกันได้ และอีกส่วนหนึ่งซึ่งส่วน
ใหญ่เป็นผู้ใหญ่และนิสิตหญิง ยังคงเห็นด้วยว่าไม่ควรถูกเนื้อต้องตัวกัน ในขณะที่นิสิตชายเห็น
ว่าควรกอดจูบกันได้ ส่วนการมีสัมพันธ์ทางเพศ กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดไม่เห็นด้วยเลย
กับการกระทำเช่นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สกนิตรา โพชนกุล ที่ศึกษาในปี
2522 กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขล
นครินทร์ และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
จำนวน 492 คน เป็นชาย 276 คน หญิง 216 คน ซึ่งมีอายุระหว่าง 15 - 30 ปี
ที่พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และผลการวิจัยของ
สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์* (2523 : 88) ซึ่งศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง
ที่เป็นสตรี พบว่า สตรีร้อยละ 69.11 เห็นว่าไม่สมควรอย่างยิ่งที่ชายหญิงจะมีเพศสัมพันธ์
ก่อนแต่งงาน และอีกร้อยละ 21.08 เห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา

* เคยอ้างถึงแล้ว

5.5 การอวดตน-ถ่อมตน และการรักษาหน้า การถ่อมตนเป็นค่านิยมอย่างหนึ่ง ในสังคมไทย (โพษุเดช รัตเมียงคละ 2514 : 66) และวาทกรรมที่เก่าของเบญจมาศ ภูติพันธ์* (2515) ก็พบว่า บิดา-มารดา ของนักเรียนมัธยม ในกรุงเทพมหานคร เห็นว่า ความสุภาพ ถ่อมตนเป็นบุคลิกลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีการของคนเราจะมีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบุตรสาว แต่อย่างไรก็ตามก็มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่าน ที่เห็นว่าคนไทยมีลักษณะที่ขัดแย้ง กับลักษณะดังกล่าวข้างต้น อาทิเช่น ประเสริฐ แยมกิตติรุ่ง (2515 : 17) กล่าวถึง ลักษณะ "ความโอ้อวด" ว่าเป็นลักษณะนิสัยของคนไทย คนไทยชอบมีตำแหน่งทางราชการ ชอบแสดงความหน้าใจโตใจโตโดยไม่คำนึงถึงฐานะของตนเอง ชอบแต่งกายและมีทรัพย์สิน ที่แสดงความภูมิฐานะโอ้อวดผู้อื่น เป็นต้น และจากการวิเคราะห์หลักการนิยมในสังคมไทย โดย เพ็ญแข วัจนสุนทร (2522 : 35 - 39) จากงานวิจัยไทย สุภาสิตและคำพิงเพย ต่าง ๆ ก็พบว่า ลักษณะอย่างหนึ่งของคนไทย คือ ชอบความมีหน้ามีตา มีเกียรติ-ชอบความหรูหรา โอ้อวด ยิ่งลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ เป็นค่านิยมของผู้วิจัยที่ความน่าจะมี ความสัมพันธ์กับ "การรักษาหน้า" ด้วย

จากงานวิจัยต่าง ๆ ดังที่ผู้วิจัยได้ศึกษาก่อนแล้ว จะเห็นได้ว่าความคิด ความเชื่อ ของบุคคลต่อเรื่องบางอย่าง มีการเปลี่ยนแปลงไป อาทิเช่น ในด้านความเสมอภาค เห็นได้ ชัดเจนว่าในระยะหลัง ๆ บุคคลเห็นควรเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างเพศ หรือ ฐานะน้อยลง ส่วนในด้านจริยธรรมทางเพศ ก็มีแนวโน้ม ว่าจะลดความเกรงกลัวลงกว่าแต่ก่อน เป็นต้น ผลของการวิจัยข้างอื่นนอกจากจะศึกษา เกี่ยวกับความคิดความเชื่อของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ยังได้ทำการ เปรียบเทียบความแตกต่างของ ความเชื่ออื่น ๆ ตามตัวแปรอิสระบางตัวอีกด้วย ฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมผลการวิจัยเหล่านี้นั้นและผลการวิจัยอื่น ๆ มาจำแนกผลตามตัวแปรอิสระ 6 ตัว ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา พอเป็น สันเขปดังนี้

1. สถานภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษา กล่าวคือ ความเป็นนักเรียน ครู หรือผู้ปกครอง

* เคยอ้างถึงแล้ว

เกยูร รัตนสาธา * (2516) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทาง ๆ ระหว่างนักเรียนกับครูปกครอง โดยการใช้ไคสแควร์ (χ^2) เป็นสถิติในการวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า เด็กและครูปกครอง มีความคิดเห็นในเรื่องความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และการเคารพเรื่องผู้ใหญ่ไม่แตกต่างกัน โดยต่างก็เห็นว่าการกระทำดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่สมควรทำ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ กัญญา แสงชูชาติ * (2510) ที่พบว่า นิสิตกับครูปกครองที่มีระดับการศึกษาสูง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ในการแสดงความคิดเห็นแก่ทางเพศของหนุ่มสาวที่รักใคร่ชอบพอกัน ไม่ควรปฏิบัติถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์ทางเพศ

สำหรับการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างความคิดเห็นของครู และครูปกครองนั้น ไคแก่ การวิจัยของ อรพันธ์ บุญประสิทธิ์ * (2522) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครู และครูปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการทดสอบค่าซี (Z - test) ผลการวิจัย พบว่า ทั้งครูและครูปกครองต่างก็เห็นสอดคล้องกันว่าการไม่อิจฉาริษยา การให้อภัย การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นซึ่งกันและกัน การวางตัวและการปรับตัวเข้ากับหมู่คณะ ได้อย่างเหมาะสม และการกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ยังบกพร่องเพื่อให้ส่วนรวมดีขึ้น เป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญมากสำหรับนักเรียน ยกเว้นในเรื่องของความกตัญญูต่อบุคคลอื่น ที่พบว่า ครูปกครองได้ให้ความสำคัญมากกว่าในความเห็นของครู

ส่วนการศึกษาเปรียบเทียบ ในกลุ่มของครูและนักเรียน วรณสาร วรกิจ * (2523 : 126 - 136) ได้เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการกระทำต่าง ๆ ระหว่างนักเรียนมัธยมปีที่ 5 และครูในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ครูและนักเรียนมีความเห็นแตกต่างกันในข้อการทิ้งขยะลงในที่ต่าง ๆ การเข้าข้างเพื่อนโดยไม่เห็นแก่คุณ การอ่านจดหมายของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยนักเรียนเห็นว่าการกระทำดังกล่าวควรปฏิบัติมากกว่าในความเห็นของครู แต่อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่าต่างก็เห็นว่าควรปฏิบัติแต่โดยเพื่อนกับ

* เคยอ้างถึงแล้ว

2) ครูและนักเรียนมีความเห็นไม่แตกต่างกันในความเห็นที่เกี่ยวกับการวิจารณ์ครู เมื่อเห็นว่าทำไปถูกต้อง การไม่ยกย่อง เมื่อเกิดเหตุอันใหญ่ และการแต่งกายฉิวระเบียบ โดยต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการกระทำดังกล่าวควรประพฤติตนเอง

จากผลการเปรียบเทียบในนักเรียนกับครู ผู้ปกครองกับครู และนักเรียนกับครู ในการวิจัยทั้ง 3 ชั้นดังกล่าว ซึ่งให้เห็นว่าส่วนใหญ่กับนักเรียนครูและผู้ปกครอง มีความคิดเห็นหรือความเห็นใจต่อพฤติกรรมสิ่งใดหลาย ๆ ด้านสอดคล้องกัน แต่อย่างไรก็ตามในบางพฤติกรรมก็ยังคงมีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไปเช่นกัน

สำหรับการเปรียบเทียบในนักเรียนตามระดับชั้นของวันเพ็ญ กำเมือง (2522) ซึ่งทำการศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งในโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร 10 แห่ง จำนวน 590 คน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในระดับ มศ.ต้น และนักเรียนในระดับ มศ.5 มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยต่างก็เห็นว่า การรักษาระเบียบวินัย การเคารพกฎระเบียบต่าง ๆ ของสังคม และการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นพฤติกรรมที่บุคคลควรประพฤติอย่างมาก

2. เพศ

วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2516) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวินัยทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการรักษาสาธารณสมบัติ การรักษามหาวิทยาลัยในที่สาธารณะ การปฏิบัติตามกฎจราจร และการไม่แข่งกีฬ เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น ป.ศ ปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง และต่างจังหวัด 2 แห่ง จำนวน 450 คน เป็นชาย 200 คน หญิง 230 คน โดยใช้แบบสอบถามวัดวินัยทางสังคมของ นวดเพ็ญ วิเชียรโชติ ซึ่งจะวัดองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น วัดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริง (Actual Self) พฤติกรรมตามมาตรฐานตน (Ideal Self) หรือ พฤติกรรมตามชื่อเสียงตน (Reputation Self) เป็นต้น ลักษณะของควาในแบบสอบถามจะเป็นดังนี้ เช่น "ราตรีถึงแก่กรรมลงบนถนน" ตามว่า (1) ท่านเคยทำอย่างราตรีบ่อยไหม (2) เหมาะสมไหมที่ท่านจะทำอย่างราตรี หรือ (3) ท่านรู้สึกว่าคุณจะทำอย่างราตรีบ่อยไหม (4) ... ฯลฯ แล้วนำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์แยกกันเป็นแต่ละส่วน ซึ่งผล

การวิจัยต่อไปนี้มากมายเฉพาะในส่วนที่วัดพฤติกรรมตามมาตร รานตน คำตอบที่ได้จะ แสดงถึงความเชื่อของผู้ตอบที่มีต่อพฤติกรรมนั้น ๆ ว่าเห็นสิ่งสมควรทำหรือไม่ โดยให้ ผู้ตอบเลือกว่าการกระทำดังกล่าวมีความเหมาะสมมากเพียงใด 5 ระดับ จากเหมาะ สมมากถึงไม่เหมาะสมเลย ผลการวิจัยพบว่า เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยว กับวินัยทางสังคมดังกล่าวข้างต้นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิระวรรณ อามระดิษ * (2522 : 57) ที่พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น และความมีระเบียบวินัยไม่แตกต่างกัน และผลการ วิจัยของ วรรณसार วรกีจ * (2523 : 47 - 52) ที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู ในจังหวัดสระบุรีพบว่า ในสถานการณ์ไม่รักษาระเบียบวินัย การเห็นแก่พวกพ้อง การไม่เคารพผู้อาวุโส และการไม่เกรงใจ ทั้งครูชายและครูหญิง มีความคิดเห็นไม่แตก ต่างกัน กล่าวคือ เห็นว่าควรประพฤติตามเลย

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ต่างก็ให้ผลสอดคล้องกันว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชาย และ เพศหญิง มีความรู้ความเข้าใจ หรือมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมไม่แตกต่างกัน ในหลาย ๆ ด้าน อันได้แก่ การรักษาระเบียบวินัย การแสดงความคิดเห็น การเห็น แก่พวกพ้อง การนับถือผู้ใหญ่ และความเกรงใจ เป็นต้น อย่างไรก็ตามก็ยังมีผลการวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมด้านอื่น ซึ่งได้ผลต่างไปจากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น เช่น

รัชนี วิเศษสังข์ (2518) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับจรรยาวิพากษ์ของเก็กวัยรุ่นใน กรุงเทพฯ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับชั้น ม.ศ.1 ถึง ม.ศ.4 จำนวน 418 คน เป็นชาย 212 คน หญิง 206 คน ในการวิจัย นี้ผู้วิจัยได้สร้างสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงขึ้น 18 ประการ เช่น รักกันไม่เคย ถูกเนื้อต้องตัวกัน ไปเที่ยวด้วยกันกลางคืนบ่อย ๆ นัดพบกัน กุมมือกัน โอบกอดกัน ทนตักกันและได้เสียกัน เป็นต้น ในลักษณะที่มันหมายความว่า จะแต่งงานกัน และในลักษณะที่ ไม่ค่อยหมายความว่า จะแต่งงานกัน

บางสถาน การณ์ ก็จัดเป็น 2 สถานการณ์ คือ สถานการณ์ที่เกิดในสภาวณะ กับสถานการณ์ในที่ รโหฐาน แล้วให้กลุ่มตัวอย่างประเมินภาพพฤติกรรมในแต่ละพฤติกรรมว่าถูกต้อง ชอบ

* เคยอ้างถึงแล้ว

และจะกระทำมากน้อยเพียงไร ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นชายตัดสินใจเลือกสถานการณืหนึ่ง ๆ ว่าถูกต้องสูงกว่าเด็กวัยรุ่นหญิง ยกเว้นในสถานการณ์ที่ชายหญิงรักกัน ไม่ถูกต้องต่อกัน กับ สถานการณ์ที่ชายหญิงมักพบกันอย่างเปิดเผย ที่ได้เด็กวัยรุ่นหญิงให้การตัดสินใจเป็นการกระทำที่ถูกต้องสูงกว่าเด็กวัยรุ่นชาย

สุนทร โภภินและสนิท สมักรการ* (2522 : 65 - 66, 146 - 147)
พบว่า เพศหญิง เห็นว่า การผูกอย่างจริงจัง ตรงไปตรงมา เป็นสิ่งที่ดีที่สุดในเรื่อง "ถูกต้อง" น้อยกว่าเพศชาย (ร้อยละ 37.5 กับ ร้อยละ 54.9 ตามลำดับ) และขอความเห็นว่าคนเราควรระวังรักษาร่างของตนเองมากกว่าคนอื่น พบว่าเพศชายเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 20.1 และ 15.3 ตามลำดับ)

และผลการวิจัยของ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา* (2523 : 62 - 78)
พบว่า เพศหญิงมีค่านิยมสูงกว่าเพศชายในข้อความมีแง่บวกออกกัยเป็นระ เบียบและอนุรักษ์นิยม, ความสามารถและความเป็นอิสระแก่ตัว, ความสัมพันธ์ทางจิตใจและครอบครัว, คุณธรรม และศาสนา และในค่านิร่างวัลและสิ่งตอบแทนเชิงวัตถุ สำหรับเพศชายมีค่านิยมสูงกว่าเพศหญิง ในด้านความใจกว้าง ก้าวหน้าและทันสมัย ส่วนค่านิยมในด้านกาให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เพศชายและเพศหญิงมีค่านิยมไม่แตกต่างกัน

3. ศาสนา

กริสุคา เทียรทอง (2524 : 96 - 103) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในเรื่องบุญและบาปของคนไทยที่มีติดศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ กลุ่มตัวอย่างเป็นชาวพุทธ 290 คน ชาวคริสต์ 231 คน ที่ตำบลลำภาดอม อ.พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธ และชาวคริสต์มีความเชื่อแตกต่างกันในหลายประเด็น อาทิเช่น ชาวคริสต์เชื่อว่า การไปเยี่ยมคนเจ็บ คนพิการ เด็กกำพร้า คนชรา เป็นบุญมากกว่าชาวพุทธ แต่สำหรับการช่วยเหลือคนทุกข์โศก ชาวคริสต์เห็นว่า เป็นบุญน้อยกว่าชาวพุทธ ส่วนการกระทำที่เป็นบาป เช่น การทำลายสาธารณสมบัติ ชาวพุทธเห็นว่า เป็นบาปมากกว่าชาวคริสต์

* เกยอ้างถึงแล้ว

ในขณะที่ในก้นการทะเลาะวิวาทในครอบครัว การทะเลาะวิวาทกับเพื่อนบ้าน ชาวพุทธ เห็นว่าเป็นบาปน้อยกว่าชาวคริสต์ แต่อย่างไรก็ตามทั้งชาวพุทธและชาวคริสต์ ก็มีความเชื่อ เหมือนกันว่า การแสดงความกตัญญูต่อกตเวทิต์ เป็นการกระทำที่เป็นบุญมากสูงสุด และเชื่อว่า การทำร้ายร่างกายและการฆาตกรรม เป็นบาปมากที่สุดเช่นกัน

และการวิจัยของโรมด เกอะนลิต (2522 : 57 - 58) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ จำนวนกลุ่มละ 100 คน เฉพาะ กรณีตำบลโลกขีทเอน อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ในข้อคำถาม เกี่ยวกับกตเวทิต์ที่ติดอยู่ พบว่า ความความยุติธรรม ชาวคริสต์มีทัศนียคติดีร้อยละ 26 ส่วนชาวพุทธมีทัศนียคติดี ร้อยละ 19 ด้านความรักและความเมตตา ชาวคริสต์มีทัศนียคติดีร้อยละ 30 ส่วนชาวพุทธมีทัศนียคติดีร้อยละ 14 และในก้นความกตัญญูต่อกตเวทิต์ ชาวคริสต์มีทัศนียคติดีร้อยละ 18 ในขณะที่ชาวพุทธมีทัศนียคติดีร้อยละ 38 และในข้อคำถามเกี่ยวกับอุกฉกรรจ์ พบว่า ชาวคริสต์ปรารถนาจะหาหนทางให้โทษประโยชน์ต่อสังคม ร้อยละ 49 ส่วนชาวพุทธมีทัศนียคติดีต่ออุกฉกรรจ์โทษประโยชน์ ร้อยละ 31

สำหรับคณมนรวิ บากา (2523 : 144 - 147) ได้ศึกษาความเชื่อทางศาสนาของชาวพุทธและชาวมุสลิม ที่อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวนกลุ่มศาสนาละ 60 คน โดยใช้แบบสอบถาม 2 ฉบับ และนำไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทีละคน ผลปรากฏว่า กลุ่มมุสลิมที่ถือว่า เป็นองค์ประกอบของความกตัญญูของชาวพุทธ เฉพาะใน ข้อ ความเชื่อสำคัญ ความสุภาพเรียบร้อย และช่วยเหลือผู้อื่นในยามทุกข์ยาก เห็นด้วย ร้อยละ 30, 20 และ 90 ตามลำดับ ในขณะที่ชาวมุสลิมเห็นด้วยกับลักษณะเหล่านี้ ร้อยละ 72.2, 38.9 และ 61.1 ตามลำดับ สำหรับการถามถึงเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่าง ให้ความเคารพบุคคลอื่นเขามันดีเพราะบุคคลเหล่านั้นมีลักษณะ เช่นไร ร้อยละ 95 ของ ชาวมุสลิม ตอบว่า เพราะบุคคลผู้นั้นทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม และร้อยละ 100 ของชาวพุทธก็เช่นนี้

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยที่นำมาเสนอถึงกล่าว ก็เป็นเพียงการศึกษานเฉพาะกรณี เท่านั้น

4. ลักษณะของอาชีพ

บุคคลที่มีอาชีพแตกต่างกัน อาจได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน ในบางอย่าง ซึ่งอาจทำให้พบว่าบุคคลในแต่ละอาชีพมีลักษณะเฉพาะบางอย่างของตน และ อาจเป็นไปได้ว่าลักษณะเฉพาะดังกล่าวของหัวหน้าครอบครัว จะส่งผลทำให้บุตรหรือนักเรียน ในปกครองมีความคิดความเชื่อในลักษณะ เช่นเดียวกับผู้ปกครองของตน เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ มีผู้สนใจก็ศึกษาไว้ อาทิเช่น

สุวตนา เติมนรพรพรณ (2515) ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมความอาวุโส ในสังคมไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะบุคคล 5 อาชีพ คือ ข้าราชการ นักวิชาการ และ นักธุรกิจ จำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีเนื้อหา ครอบคลุมลักษณะความอาวุโส 8 ประการ ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ ชาติสกุล ประสบการณ์ อิตริพิศ คุณวุฒิ วัย ฐานะ และอุป การคุณ ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการมีค่านิยม เกี่ยวกับความอาวุโสมากกว่านักวิชาการและนักธุรกิจ กล่าวคือ ข้าราชการเห็นด้วยกับ การที่ต้องคำนึงถึงความอาวุโส มากกว่านักวิชาการและนักธุรกิจ โดยที่นักธุรกิจ มีความ เห็นด้วยกับ เรื่องนี้น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น

สุนทร โภภินและสนธิ สัมภกรการ * (2522 : 146, 160) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่าง ๆ กัน เช่น ช่างนาช่างไร่ ก้าขาย ธุรกิจการค้า ลูกจ้าง เอกชน กรรมกร และข้าราชการมีค่านิยมต่อเรื่องบางอย่างไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ในข้อคำถามที่เสนอว่า

1) "การพูดอย่างจริงใจ ตรงไปตรงมา เป็นสิ่งที่ดีที่สุดเสมอ" พบว่า กลุ่มที่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้มากที่สุด คือ ช่างนา ช่างไร่ (ร้อยละ 88.2) และกลุ่มที่ เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ ข้าราชการ (ร้อยละ 49.4)

2) "คนเรากลับจะรักและเห็นแก่ครอบครัวของตนมากกว่าคนอื่น" พบว่า กลุ่มที่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้มากที่สุด คือ ช่างนาช่างไร่ (ร้อยละ 47.2) และกลุ่ม ที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ ข้าราชการ (ร้อยละ 12.9)

* เคยอ้างถึงแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม ในข้อที่ว่า "ควรรายของผู้ชายมากกว่าลูกสาว" ปรากฏว่า กลุ่มที่มีอาชีพต่าง ๆ กันถึงกล่าว มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการกระทำดังกล่าวไม่ถูกต้อง กล่าวคือ มีประมาณเกือบร้อยละ 45 ของทุก ๆ กลุ่มอาชีพ ที่คิดว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ถูก

สำหรับการที่ศึกษาความสัมพันธ์ของอาชีพผู้ปกครองกับลักษณะความเชื่อหรือความคิดเห็นของเด็กนั้นปรากฏผลดังนี้ การวิจัยของ สยาม ซาลีเกรือ (2523 : 55) ที่ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมเชิงสังคมของนักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น ม.ศ.5 จำนวน 714 คน ประกอบด้วยนักเรียนในกรุงเทพฯ 529 คน และนักเรียนในจังหวัด ชัยภูมิ 185 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วัดเกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้สึก หรือความปรารถนา ที่ต่อพฤติกรรมเชิงสังคมต่าง ๆ 30 ข้อ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเมตตา-กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร มีค่านิยมเชิงสังคมต่ำกว่า นักเรียนผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างและอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตามก็พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพเพิกษกรรม อาชีพค้าขายหรือธุรกิจการค้า และอาชีพรับราชการ มีค่านิยมเชิงสังคมไม่แตกต่างกัน

และการวิจัยของวันเพ็ญ คำเมือง * (2522) ซึ่งเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัย การเคารพกฎระเบียบของสังคม และการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ใช่นโยบายส่วนตัวส่วนรวมต่าง ๆ เหล่านี้ ตามอาชีพของผู้ปกครอง อันได้แก่ (1) กรรมกร ชาวไร่ ชาวไร (2) รับจ้าง ค้าขาย ธุรกิจต่าง ๆ (3) นักการเมือง (4) ข้าราชการทหาร ตำรวจ (5) ข้าราชการครู ข้าราชการพลเรือนอื่น ๆ พบว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ กันกล่าวไม่แตกต่างกัน

* เกยอ้างถึงแล้ว

5. ภูมิภาค

สภาพสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ * (2523 : 87 - 88) ได้ศึกษาความคิดเห็นของสตรีไทยจากภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคเหนือ (เชียงใหม่) ภาคกลาง (กรุงเทพฯ นนทบุรี สมุทรปราการ) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ขอนแก่น นครราชสีมา) ภาคใต้ (นครศรีธรรมราช สงขลา) ภาคตะวันตก (กาญจนบุรี สุพรรณบุรี) และภาคตะวันออก (จันทบุรี) พบว่าสตรีในภาคต่าง ๆ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ดังนี้

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของชายหญิงก่อนแต่งงาน พบว่าสตรีในภาคตะวันตก เห็นว่าไม่สมควรอย่างยิ่งมากที่สุด (ร้อยละ 76.3) รองลงมาคือสตรีในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกตามลำดับ (ร้อยละ 73.8, 70.7, 69.8 และ 66.1 ตามลำดับ) ส่วนสตรีในภาคเหนือไม่เห็นด้วยน้อยที่สุด (ร้อยละ 57.9) และยังคงตอบว่าเป็นเรื่องธรรมดา จำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ

28.2

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่บุตรชายและบุตรสาว พบว่าในส่วนที่เห็นว่าการชายควรได้รับการศึกษาสูงกว่าบุตรสาว สตรีในภาคใต้เห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ 23.1) รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 21.9) ส่วนสตรีในภาคกลางเห็นด้วยกับเรื่องนี้น้อยที่สุด (ร้อยละ 10.5) รองลงมาคือ สตรีในภาคเหนือ (ร้อยละ 10.6)

ซึ่งผลการวิจัยข้างข้อ ข ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุทธิ โกมินและสนิท สมักรการ * (2522 : 145 - 146) ที่พบว่า คนไทยในภาคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ คนไทยในแต่ละภูมิภาคเกือบร้อยละ 45 เห็นว่าการยกย่องส่งเสริมผู้ชายมากกว่าผู้หญิงเป็นเรื่องที่ใหญ่หลวง มีเพียงร้อยละ 25 ถึง 29 เท่านั้นที่เห็นว่าถูก

ประสาร มาตุกุล ๗ อัญญา * (2523 : 69, 71, 77) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับดัชนีภาวะกานามัยและภาวะทางหวังของเยาวชนไทย ในกลุ่มกานามัย 9 ลักษณะ

พบว่าเยาวชนไทยในแต่ละภูมิภาค มีความเชื่อหรือความถึกเห็นแตกต่างกันไปเกือบจะทุก
ลักษณะ ในที่นี้ผู้วิจัยยกมาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งมีราย
ละเอียดดังนี้

1. ด้านความสัมพันธ์ทางจิตใจและอารมณ์ ซึ่งครอบคลุมลักษณะเกี่ยวกับ
ความรักชาติ ความเอาใจใส่ การมอบพรนให้ผู้อื่น ความซื่อสัตย์จริงใจ ความสำนึก
ในหน้าที่บทบาทและความรับผิดชอบรวมกัน ความกล้าแสดงออกต่อผู้อื่น พบว่า เยาวชนใน
ภาคเหนือ เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญมากกว่าภาคอื่น ในขณะที่ยาวชนไทยภาคตะวันออกเฉียง
เฉียงเหนือให้ความสำคัญน้อยกว่าภาคอื่น ($P < .001$)

2. คุณธรรมและศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการนำหลักคำสอนของ
ศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน การซักถามความเห็นแก่ตัว การไม่ถือถือใจเอาเปรียบผู้อื่น
ตลอดจนการมีเมตตา-กรุณา พบว่า เยาวชนในกรุงเทพฯ แสดงค่านิยมลักษณะนี้สูงกว่าภาค
อื่น ๆ ($P < .01$) ในขณะที่เยาวชนในภาคใต้แสดงค่านิยมเรื่องนี้น้อยกว่าภาคอื่น ๆ

3. ความใจกว้าง ก้าวหน้า และทันสมัย ซึ่งเป็นลักษณะที่เกี่ยวกับการมีแนว
คิดกว้างยอมรับความถึกเห็นและความแตกต่างระหว่างบุคคล การเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆ
การเสี่ยง หรือการแข่งขันต่าง ๆ เหล่านี้ พบว่า เยาวชนในกรุงเทพฯ มีค่านิยมค่านิยมนี้มาก
กว่าเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ($P < .01$)

6. สภาพความเป็นเมือง

ภุม เวียง อริษณะบุตร (2513 : 36 - 40) ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติที่มี
ต่อการเปลี่ยนแปลงจารีตประเพณีในระหว่างบุคคลทางสภาพแวดล้อม โดยใช้แบบสอบถามแบบ
semantic differential ของ Osgood ที่ได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพสังคม
ไทย เสนอให้ประเมินว่าการกระทำดังกล่าว ผู้ตอบเห็นว่า ดี-เลว, สมายใจ-ไม่สมายใจ,
นานิยม-ไม่นานนิยม, เป็นประโยชน์-ได้โทษ หรือการประเพณี-ตามสมัย เหล่านี้เป็นต้น
นำไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อ่างทอง และ
กรุงเทพฯ-ธนบุรี รวม 20 นครอมครวั ซึ่งแต่ละนครอมครวัจะประกอบด้วยบุคคล 3 รุ่นคือ
ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อแม่ และหลาน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน
และเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายกลุ่มวิธีของนิวแมน-คูลส์ (Newman Keuls Method)

ผลการวิจัยพบว่า ในเรื่องการเชื่อฟังความกึกเห็นของผู้มีอายุน้อยกว่า ชาวชนบทมีทัศนคติที่ติดเรื่องนี้มากกว่าคนในเมือง ส่วนในเรื่องการปล่อยให้เด็กชายวัยรุ่นออกไปเที่ยวนอกบ้านตามลำพัง พบว่า ชาวชนบทมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเรื่องนี้มากกว่าคนในเมือง

ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าชาวชนบทและชาวเมืองมีความเชื่อ หรือความเห็นบางอย่างแตกต่างกัน เช่นเกี่ยวกับ ผลการวิจัยของ ซูเชรี โกลินและสนิท สมักรการ (2522 : 156) ซึ่งเคยอ้างถึงแล้ว พบว่า คนต่างจังหวัดเห็นว่าการพูดยังจริงจังตรงไปตรงมาเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในเรื่อง เป็นค่ากล่าวที่ "ถูกต้อง" มากกว่าคนในเมือง (ร้อยละ 68.5 กับร้อยละ 37.1) อันแสดงให้เห็นว่าคนต่างจังหวัดนิยมการพูดความจริงมากกว่าคนในเมืองใหญ่ นอกเหนือไปจากการเห็นแก่ตัวของ ก็พบว่า คนต่างจังหวัดเห็นด้วยกับการเห็นแก่พรรคพวกของตนมากกว่าคนอื่น มากกว่าคนในเมือง (ร้อยละ 30.1 กับร้อยละ 11.5)

แต่สำหรับผลการวิจัยของ วารินทร์ ม่วงสุวรรณ (2516) ซึ่งเคยอ้างถึงแล้ว ปรากฏผลว่าการวิจัยในส่วนที่เป็นการวัดความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมตามมาตรฐานที่ได้ออกจากการให้กลุ่มตัวอย่างประเมินระดับความถูกต้องเหมาะสมของพฤติกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับ การรักษาสาธารณสมบัติ การรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ การไม่แข่งคิว ฯลฯ อันถือเป็นวิธีทางสังคมต่าง ๆ เหล่านี้ นักวิจัยในเมือง และต่างจังหวัดมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดจะเห็นได้ว่าเมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มตามตัวแปรอิสระต่าง ๆ ในบางพฤติกรรมแต่ละกลุ่มหรือบางกลุ่มจะมีความคิดความเชื่อที่ต่างกันออกไป และในบางพฤติกรรมทุกกลุ่มก็มีความคิดความเชื่อที่สอดคล้องกัน แต่อย่างไรก็ตามยังไม่อาจสรุปลงไปแน่นอนได้ว่าเป็นพฤติกรรมข้อใด เพราะผลการวิจัยบางชิ้นที่ออกมาพบผลที่ขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและสำรวจว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมด้านต่าง ๆ แยกต่างกัน หรือไม่อย่างไร ตามตัวแปรอิสระ 6 ตัว อันได้แก่ สถานภาพ เพศ ศาสนา อาชีพ หลักของครอบครัว ภูมิภาค และสภาพความเป็นเมือง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและสำรวจความรู้อย่างเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้อย่างเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมของบุคคล ตามตัวแปรอิสระ 6 ตัวแปร คือ โฉมหน้า สถานภาพ เพศ ศาสนา อาชีพ หลักของครอบครัว ภูมิภาค และสภาพความเป็นเมือง

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 3,000 คน โดยแบ่งเป็น
 - 1.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระดับชั้นละ 120 คนต่อภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 1,800 คน
 - 1.2 ครู จำนวน 120 คน ต่อภูมิภาค รวม 600 คน
 - 1.3 ผู้ปกครอง จำนวน 120 คน ต่อภูมิภาค รวม 600 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ และมาตรวจวัดความรู้อย่างเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคม ซึ่งคณะวิจัย ภาควิทยาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวทฤษฎีทัศนคติของซิغمุนด์
3. ตัวแปรที่จะศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระมี 6 ตัวแปร คือ
 - 3.1.1 สถานภาพ จำแนกเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครู และผู้ปกครอง

3.1.2 เพศ จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง

3.1.3 ศาสนา จำแนกเป็น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และ
ศาสนาอิสลาม

3.1.4 อาชีพหลักของครอบครัว หรือ อาชีพที่ทำรายได้ส่วนใหญ่
ให้แก่ครอบครัว จำแนกเป็น รัฐบาล ลูกจ้างเอกชน ธุรกิจการค้า (รวมทั้งค้าขาย)
และผู้ใช้แรงงาน (ชาวนา ชาวไร่ และกรรมกร)

3.1.5 ภูมิภาค จำแนกเป็น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

3.1.6 สภาพความเป็นเมือง จำแนกเป็น ใจกลางมหานคร
ชานเมือง อำเภอเมือง และอำเภอชนบท

3.2 ตัวแปรตาม คือ คะแนนที่ได้จากมาตรวัดความรู้ความเข้าใจทาง
จริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคม ซึ่งคำนวณหาคะแนนรวมออกมาตามสูตรของพิชโยน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรม หมายถึง ความรู้ความเข้าใจอันเกิดจาก
การประเมินความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกระทบ ตามความเชื่อของแต่ละบุคคล
ว่าพฤติกรรมหนึ่ง ๆ มีความเป็นไปได้ (Probability) มากน้อยเพียงใด ที่จะนำ
ไปสู่ผลกระทบต่าง ๆ และผลกระทบที่จะตามมานั้นเป็นที่น่าปรารถนามากน้อยเพียงใด ซึ่ง
ผลการประเมินความสัมพันธ์ตามความเข้าใจดังกล่าว จะนำไปสู่การตัดสินใจว่าพฤติกรรม
นั้นเป็นพฤติกรรมที่ดี ถูก และควรกระทำ หรือเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิด และไม่ควรกระทำ
ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้หมายถึงคะแนนที่ได้จากการคำนวณตามสูตรของพิชโยน

ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมในทางบวก หมายถึง ความคิดความเชื่อ
ของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมนั้น ๆ ว่า เมื่อกระทำแล้ว จะได้รับผลกระทบที่น่าปรารถนา
ด้วยโอกาสที่เป็นไปได้ค่อนข้างมาก โดยจะมีความเป็นไปได้น้อย หรือเป็นไปได้
จะเกิดผลกระทบที่ไม่น่าปรารถนา ในที่นี้พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยที่มีค่าเป็นบวก

ความรู้อย่างเข้าใจทางจริยธรรมในทางลบ หมายถึง ความคิด ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ว่าเมื่อกระทำไปแล้ว จะได้รับผลกระทบที่ไม่น่าปรารถนาควย โอกาสที่เป็นไปได้ค่อนข้างมาก โดยจะมีความเป็นไปได้น้อยหรือเป็นไปได้ที่จะรับผลกระทบที่น่าปรารถนา ซึ่งในทันทีจากรากจากคะแนนเฉลี่ยหาค่าเป็นลบ

พฤติกรรมสังคม (Social Behaviors) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่แสดงออกเพื่อสังสรรค์โต้ตอบกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ในที่นี้ประกอบด้วยพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ 24 พฤติกรรม คือ

1. การพบปะ
2. การให้รายจ่ายผู้อื่น
3. การชักโฉบ
4. การประจบ
5. การปฏิบัติต่อผู้ชายดีกว่าผู้หญิง
6. การปฏิบัติต่อลูกคนโตดีกว่าลูกคนรอง
7. การปฏิบัติต่อคนที่ร่ำรวยดีกว่าคนที่ไม่ร่ำรวย
8. การเห็นแก่พวกพ้อง
9. การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น
10. การให้อภัย
11. การเห็นอกเห็นใจ
12. การเบียดเบียนผู้อื่น
13. การบำเพ็ญประโยชน์
14. การไม่รักษาระเบียบวินัย
15. การรักษาสื่อเสียงของตนเอง
16. การแสดงความกตัญญู แมว่าการกระทำนั้นจะยากลำบาก
17. การแสดงความกตัญญู แมว่าการกระทำนั้นจะผิดระเบียบ
18. การคำนึงถึงความอาวุโส
19. ความเกรงใจ
20. การผิดจริยธรรมทางเพศของชาย
21. การผิดจริยธรรมทางเพศของหญิง

22. การรักษาหน้า
23. การอิจฉาริยา
24. การอวตณ

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2524 ที่ส่งจากโรงเรียนที่เป็นตัวแทนในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก เชียงเหนือและกรุงเทพมหานคร

ครู หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนอยู่ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ที่ส่งจากโรงเรียนที่เป็นตัวแทนในภูมิภาคต่าง ๆ เช่นเดียวกับนักเรียน

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้อุปการะเลี้ยงดูนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ในปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่าในสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน นักเรียน ครู และผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมในลักษณะ เช่นไร
2. ทำให้ทราบว่าลักษณะแวดล้อม หรือ องค์ประกอบเช่นไร ที่มีผลทำให้บุคคล มีความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมแตกต่างกัน
3. เป็นประโยชน์ต่อการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยศึกษาในสถานบันการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน
4. เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทางจริยธรรมต่อไป